

SAMFUNNSANALYSE
OFOTEN

KUNDE

Ofoten regionråd, Narvik kommune og Futurum

KONTAKTPERSON

Kirstin Mobakken

TEMA

Samfunnsanalyse, regional utvikling

SELSKAP

Analyse & Strategi (A&S) og Kunnskapsparken i Bodø (KPB)

FORFATTERE

Bård Birkedal(A&S), Anders Wittrup (A&S), Maren Louise Nordhus (A&S), Erlend Bullvåg (KPB), Sissel Ovesen (KPB)

DATO

Februar 2015

INNHALDSFORTEGNELSE

Sammendrag	5
1 Innledning	7
1.1 Metode	7
1.2 Struktur på rapporten.....	8
2 Regional analyse - hvordan er situasjonen i Ofoten i dag?	9
2.1 Demografi.....	9
2.1.1 Befolkningsutvikling.....	9
2.1.2 Alderssammensetning i regionen	10
2.2 Næringsstruktur og regional integrering	12
2.2.1 Næringsstruktur, dynamikk og utvikling.....	12
2.2.2 Kjennetegn ved sysselsetting i bo- og arbeidsmarkedsregionen	16
2.2.3 Pendlingsmønster internt og mot andre regioner/ landet.....	19
2.3 Byene/ tettstedene som servicesentra og en serviceregion?	23
2.4 Samarbeid og samhandling.....	25
2.5 Boligbygging og boligmarkedet	26
2.6 Samferdsel og infrastruktur.....	29
2.6.1 Planlagte investeringer	30
3 Gjennomgang av enkeltkommuner	32
3.1 Ballangen.....	32
3.1.1 Faktorer som er hemmende for vekst.....	32
3.1.2 Kommunens fortrinn i forhold til resten av regionen.....	33
3.1.3 Faktorer for kommunen som hindrer samspill med narvik som regionsenter.....	33
3.2 Tjeldsund	34
3.2.1 Faktorer som er hemmende for vekst.....	34
3.2.2 Kommunens fortrinn i forhold til resten av regionen.....	35
3.2.3 Faktorer for kommunen som hindrer samspill med Narvik som regionsenter	35
3.3 Tysfjord.....	36
3.3.1 Faktorer som er hemmende for vekst.....	36
3.3.2 Kommunens fortrinn i forhold til resten av regionen.....	37
3.3.3 Faktorer for kommunen som hindrer samspill med Narvik som regionsenter	37
3.4 Evenes.....	38
3.4.1 Faktorer som er hemmende for vekst.....	38
3.4.2 Kommunens fortrinn i forhold til resten av regionen.....	38
3.4.3 Faktorer for kommunen som hindrer samspill med Narvik som regionsenter	39
3.5 Narvik	39
3.5.1 Faktorer som er hemmende for vekst.....	39
3.5.2 Kommunens fortrinn i forhold til resten av regionen.....	40
3.6 Oppsummert – utfordringer i enkeltkommuner	41
4 Utfordringer i regionen samlet sett	44
4.1 Demografi og tap av arbeidsplasser	44
4.2 Kommuneøkonomi- og kapasitet	44

4.3	<i>Regional integrering</i>	44
4.4	<i>Samarbeid og samspill</i>	45
4.5	<i>Holdning til endringer</i>	45
4.6	<i>Boligmarkedet</i>	45
5	Muligheter og anbefalinger	47
5.1	<i>Samarbeid og organisering</i>	47
5.1.1	Styrke Arenaer	47
5.1.2	Overordnede samarbeidsprosjekter.....	48
5.2	<i>Tiltak og prioriterte innsatsområder i aktuelle prosjekter</i>	48
5.2.1	Fokus på flytting boområder og bokvalitet	49
5.2.2	Næringsrettede tiltak.....	49
5.3	<i>Oppsummert – prioritert innsats i fase to av byregionprogrammet</i>	51

SAMMENDRAG

Analyse og Strategi sammen med Kunnskapsparken i Bodø presenterer med dette samfunnsanalyse for Ofoten. Rapporten er utarbeidet i forbindelse med regionens deltagelse i utviklingsprogrammet for byregioner. Rapporten søker å identifisert flaskehalser og muligheter i samspillet mellom Narvik som regionsenter og resten av Ofoten, samt de øvrige kommunene imellom. Samfunnsanalysen legger videre vekt på å få frem både fortrinn og faktorer som er hemmende for vekst i samtlige kommuner, og regionen samlet sett. Videre legger rapporten vekt på muligheter og skissere anbefalte tiltak i det videre arbeidet med byregionen.

Rapporten fremhever følgende seks hovedutfordringer for regionen

1. Demografi og tap av arbeidsplasser

Alle kommuner med unntak av Narvik har en befolkningsnedgang. Imidlertid er det også her en svak negativ utvikling med stadig flere eldre innbyggere. For enkelte av kommunene er utviklingen og fremtidig prognoser svært alvorlig. Tjeldsund og Tysfjord har i perioden 2004 til 2014 hatt en befolkningsnedgang på henholdsvis 13,3 % og 9,5 %. Dette er alvorlig nok i seg selv, men når vi også vet at nedgangen i all hovedsak skyldes færre innbyggere i aldersgruppen 20-40 år får dette store konsekvenser for kommunene med blant annet mindre skatteinntekter, større utgifter til eldreomsorg, færre ressurssterke bidragsyttere til lokalsamfunnet, færre arbeidstagere og mindre differensiert arbeidsliv.

2. Kommuneøkonomi- og kapasitet

To av kommunene i regionen er på Robek-listen over kommuner med utforende økonomisk situasjon, og de små kommunene fremhever at de har svært lite kapasitet og dels manglende kompetanse til å drive et aktivt og strategisk næringsarbeid.

3. Regional integrering

Regionen er i liten grad et integrert og sammenhengende bo- og arbeidsmarked. Det er kun fra Ballangen og delvis Evenes at det pendles inn og ut av Narvik i noen betydelig grad. Når vi ser på den offentlige tjenesteproduksjonen så vi også at det i liten grad er spesialisering mellom kommunene. Fra både næringslivet og øvrige informanter er det også blitt fremhevet at Tjeldsund ikke har noe tilhørighetsfølelse mot Narvik, at Tysfjord her er «delt» i to og at Evenes også har sterke bånd mot Harstad.

4. Samspill og samarbeid

Det er lite interkommunalt samarbeid, og lite tradisjon og positiv historie rundt samarbeid i regionen. At Narvik er seg selv nærmest virker nærmest til å være en etablert sannhet i regionen, og særlig i relasjon mot Ballangen og Evenes legger det som tidligere var et utfordrende samarbeidsklima en demper på mulighetene.

5. Holdning til endringer

Svært mange av våre informanter peker på at det er en utfordring for regionene at flere beslutningstagere i Narvik kommunen i alt for stor utstrekning ser bakover på situasjonen som den var - og viser lite endringsvilje. Det påpekes et negativt fokus mot nyskapende ideer uten å innse hvor utsatt regionene er, og hvor viktig det er å understøtte tiltak som kan skape nye arbeidsplasser.

6. Boligmarkedet

Med unntak av Narvik har samtlige kommuner i regionen strukturelle utfordringer på boligmarkedet. Boligmarkedet fremstår som dysfunksjonelt med lav omsetting og svært lite valgmuligheter for potensielle nyetablerere.

På tiltakssiden fremhever vi tiltak som kan bidra til å imøtekomme de skisserte utfordringen. Vi legger her særlig vekt på en revidering av strategisk næringsplan med bred involvering og to viktige undertema; felles kystsoneplan og helhetlig oversikt over tilgjengelig areal i kommunene.

1 INNLEDNING

Rundt årsskifte 2013/ 2014 utlyste KMD midler til «Utviklingsprogrammet for byregioner». Formålet med programmet er å legge til rette for utvikling i byregioner. Gjennom programmet ønsker departementet å øke kunnskapen om samspill mellom by- og omland og regioners næringsmessige potensiale. Ved å øke kunnskapen ønsker departementet at man skaper et solid grunnlag for strategier og tiltak som kan styrke regionene som helhet.

Narvik kommune deltar i programmet sammen med omlandkommunene Evenes, Ballangen, Tjeldsund og Tysfjord. Til sammen utgjør disse kommunene Ofotenregionen.

Gjennom deltagelse i byregionprogrammet ble samtlige regioner pålagt å utarbeide en helhetlig samfunnsanalyse hvor hver region definerer prioriterte innsatsområder. Ofoten har definert sitt innsatsområde rundt temaet «regional vekstkraft». Gjennom regionenes samfunnsanalyse ønsker kommunene å få identifisert flaskehals og muligheter i samspillet mellom Narvik som regionsenter og resten av Ofoten, samt de øvrige kommunene imellom. Samfunnsanalysen legger videre vekt på å få frem både fortrinn og faktorer som er hemmende for vekst i samtlige kommuner, og regionen samlet sett. Vi har også tatt med samspill ut over regionen mot både resten av Nordland, Harstadregionen og Nord-Sverige.

Identifiserte flaskehals og muligheter blir brukt som grunnlag for å identifisere, og prioritere, mulige innsatsområder i et eventuelt videre arbeid med byregionprogrammet og styrking av byregionen.

1.1 Metode

Studien baserer seg på en gjennomgang av eksisterende dokumentasjon og statistikk, samt intervjuer av til sammen 22 sentrale aktører i regionen.

Dokumentstudiene tar for seg kommunale og regionale planverk og utredninger utarbeidet av eller for kommunene eller regionrådet. I tillegg har vi basert oss noe på data fra egenproduserte analyser. Av eksterne dokumenter har de mest sentrale vært:

- Strategisk næringsplan for Ofoten (Ofoten regionråd, 2011)
- Samferdselsanalyse for Ofoten (Transportutvikling AS, 2012)
- Utredning av kommunestruktur i Ofoten (Telemarksforskning, 2011)

Intervjuene er foretatt med rådmenn, ordfører, næringslivsledelse og øvrig administrativ ledelse fra sentrale kommunale foretak. Om lag halvparten av intervjuene er foretatt ansikt-til-ansikt i forbindelse med et to dagers opphold i Narvik 27-28 november 2014. Øvrig intervjuer er tatt over telefon. I forbindelse med intervjuene i Narvik ble det også arrangert en workshop der ordfører og rådmenn deltok.

Flere av informantene har påpekt at de kan snakke friere og uttale seg mer eksplisitt om utfordringer og muligheter dersom svarene anonymiseres. Vi har derfor valgt å ikke synliggjøre hvem som har sagt hva, men baserer rapporten på hovedtrekkene i intervjuene.

I intervjuene har vi fulgt en semistrukturert intervjuguide med et bredt tematisk fokus som blant annet har fokusert på boligmarkedet, lokalsamfunnsutvikling, kultur, areal og transport, kompetanse, næringslivsstruktur og næringsrettet tiltak, og samarbeid og samordning.

1.2 Struktur på rapporten

Rapporten innleder med en bred beskrivelse og analyse av regionen. Deretter presenteres og gjennomgås det utfordringer og muligheter for de fem kommunene. I kapittel fire oppsummeres utfordringsbildet for regionen samlet sett før kapittel fem oppsummerer og ser på mulige tiltak og forslag til prioriterte innsatsområder.

2 REGIONAL ANALYSE - HVORDAN ER SITUASJONEN I OFOTEN I DAG?

Dette kapitlet har en tematisk inndeling som først redegjør for temaet befolkningsutvikling og alderssammensetning, samt regionstruktur, herunder også tjenesteyting. Videre omtales næringsstruktur og regional integrering i regionen ved å analysere pendlingsmønstre, faktisk samarbeid/ samordning og historisk vilje og evne til samarbeid. Avslutningsvis behandles temaene boligmarkedet og samferdsel og infrastruktur, samt en diskusjon av andre viktige forhold i regionen.

2.1 Demografi

Utviklingen i en regions folketall henger i de fleste tilfeller nært sammen med utviklingen i arbeidsmarkedet og tilgangen på relevant arbeid, og hvor attraktivt det er å bo i regionen. Sysselsettingsutviklingen gir igjen en indikasjon på hvordan bedrifter og offentlige foretak i regionen utvikler seg. I Ofotenregionen gir sysselsettingsutviklingen viktige signaler om hvordan de senere års tap av arbeidsplasser som følge av nedleggelse eller flyttinger av større bedrifter, har påvirket sysselsettingen og folketallet i regionen. Ofotenregionen har opplevd tilbakeslag som følge av konkursen i REC, flytting av Hurtigruten, endringer i logistikkbedriftene og nedleggelsen av Northland Resources. Evnen til å erstatte jobber som forsvinner antas å ha betydning for folketallet over tid.

I intervjuene har nær samtlig av informantene understreket de demografiske utfordringene som en særlig sentral utfordring.

2.1.1 BEFOLKNINGSUTVIKLING

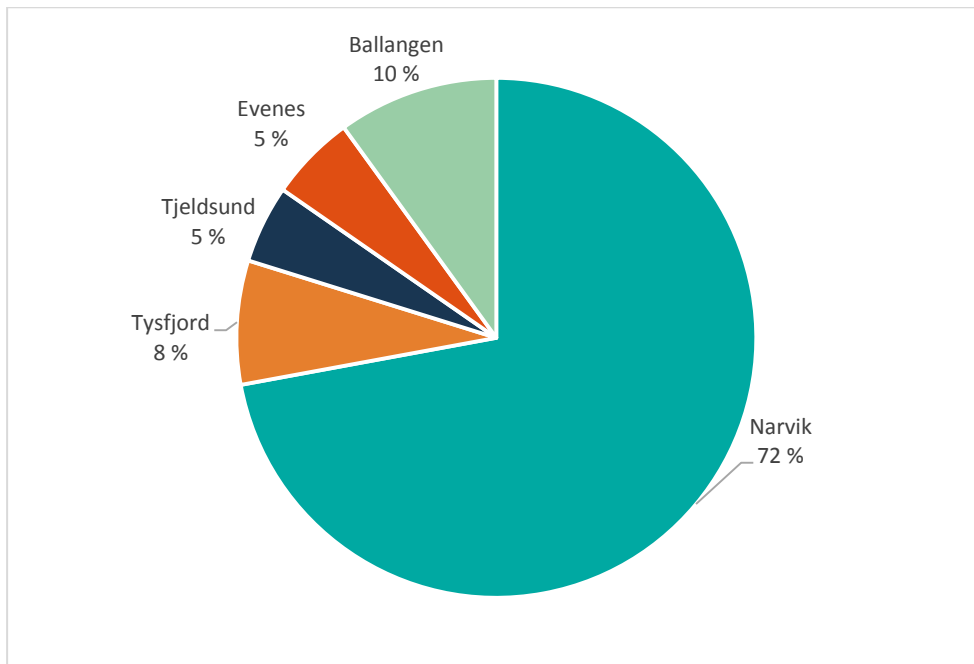
Tabell 1 nedenfor viser utviklingen i befolkning i byregionen i perioden fra 2004 til i dag og med framskrivning til 2024.

Tabell 1 Befolkningsutvikling i Ofoten

Sted	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2024
Narvik	18542	18512	18365	18301	18384	18348	18402	18380	18473	18509	18705	19392
Tysfjord	2209	2150	2118	2052	2028	2046	2007	2002	1956	1978	2000	1800
Tjeldsund	1448	1421	1396	1352	1338	1333	1345	1325	1284	1278	1256	1116
Evenes	1444	1417	1365	1361	1358	1345	1357	1342	1359	1376	1391	1331
Ballangen	2693	2736	2701	2684	2652	2623	2616	2620	2616	2599	2591	2452
Totalsum	26336	26236	25945	25750	25760	25695	25727	25669	25688	25740	25943	26091

I alt utgjør befolkningen i byregion Ofoten 10,8 % av befolkningen i Nordland Fylke. Regionen har i sum svært stabilt folketall med en svak vekst i bykommunen Narvik og synkende folketall i alle omlandskommunene. Det fører til at Ofotenregionens andel av befolkningen i Nordland faller langsomt siden befolkningsutviklingen i andre deler av Nordland er svakere. Tabell 2.1 viser også at forventet vekst i folketallet til 2024 og 2034 er svakere enn forventet vekst i Nordland. Ofotenregionen ventes å få en vekst til 2024 på 0,6 % og frem til 2034 på 1 %. I Nordland ventes det i samme perioder en vekst på henholdsvis 4,7 % og 7,7 %. Forventningen om svak utvikling i befolkningen i Ofoten forklares av prognose for betydelig reduksjon av folketallet i omlandskommunene. Sterkest nedgang er ventet Tysfjord og Tjeldsund, fulgt av Ballangen. Figur 1 nedenfor viser dagens fordeling av befolkningen i regionen.

Figur 1 Fordeling av befolkningen i Ofotenregionen. Kilde SSB.no

Narvik har 72 % av befolkningen i regionen med 18 705 innbyggere. Av de tilliggende omlandskommunene er Ballangen størst med 10 % av befolkningen, mens Tjeldsund og Evenes er de to minste kommunene med rundt 1 300 innbyggere, og utgjør til sammen om lag samme folketall som Ballangen.

Regionen har svært store forskjeller i prognosene for folketall mellom bykommunen Narvik, der en venter vekst på henholdsvis 4,7 og 6,6 % de neste 10 og 20 år, og omlandskommunen der alle venter betydelig nedgang i befolkningen.

2.1.2 ALDERSSAMMENSETNING I REGIONEN

I kommuner med lav vekst i folketallet vil endringene i alderssammensetningen i befolkningen være sterkere enn i kommuner med voksende folketall gjennom tilflytting og fødselsoverskudd. En regions evne til å beholde og til å trekke seg yngre arbeidstakere er svært viktig for fremtidig utvikling og tjenestebehov. Tabell 2 nedenfor viser innslaget av henholdsvis unge voksne og personer over 60 år i regionen.

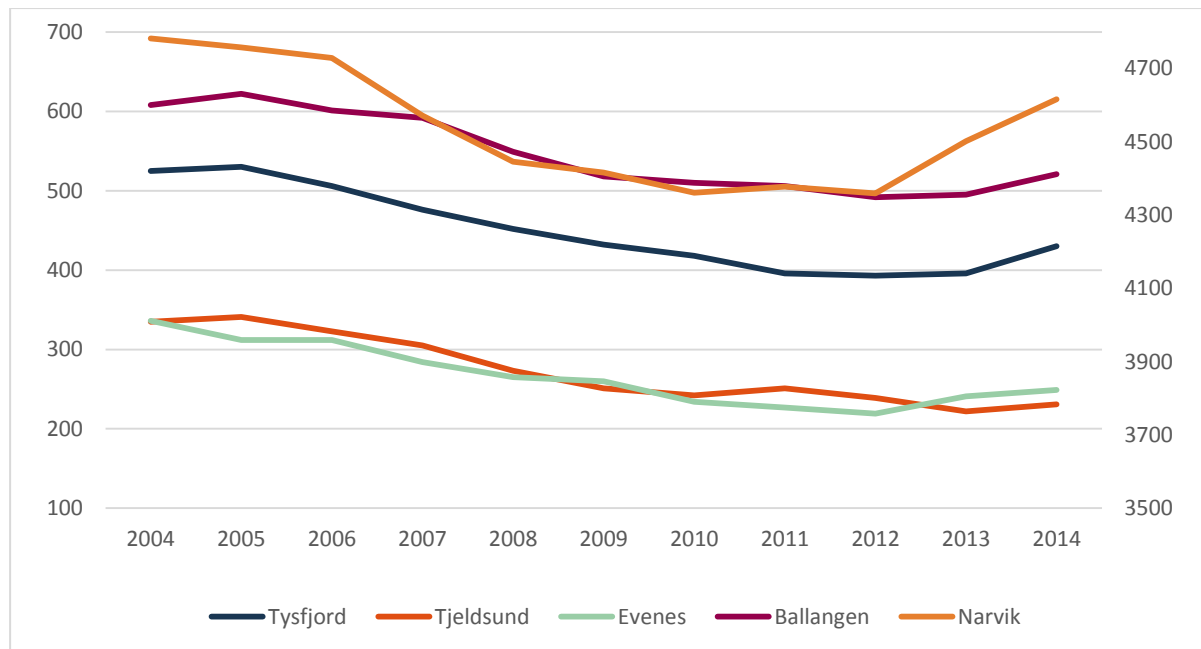
Tabell 2 Andelen av innbyggere i Ofotenregionen i henholdsvis aldersgruppene 20 – 40 år og 60+. Kilde SSB

	Andel i aldersgruppen 20 til 40 år	Andelinnbyggere i aldersgruppen 60 +
Narvik	25 %	24 %
Tysfjord	21 %	30 %
Tjeldsund	17 %	35 %
Evenes	19 %	34 %
Ballangen	20 %	30 %
Ofoten	24 %	26 %

De demografiske forskjellene i regionen er betydelig. Balansen mellom innbyggere i 20 til 40 års alderen og innbyggere over 60 år er lik bare for Narvik. For de andre kommunene kjennetegnes sammensetningen av

skjevhet i retning av flere eldre innbyggere enn innbyggere i den viktige aldersgruppen 20 til 40 år. Antallet eldre vokser også raskere i omlandskommunene enn i Narvik. Figur 2 nedenfor viser utviklingen i antall unge voksne i kommunene.

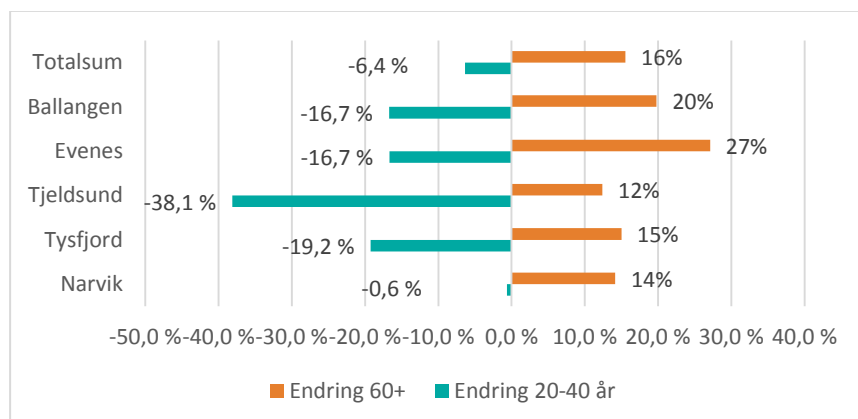
Figur 2 Antall unge voksne i Ofoten 2004-2014 (Tall for Narvik høyre akse). Kilde SSB.no

Utviklingen i antallet unge voksne var negativ i hele regionen fra 2006 til 2012. Utviklingen etter 2012 er noe bedre, med en moderat vekst i antall unge i alle kommunene. Utviklingen utfordrer likevel omlandskommunene sterkt, siden andelen unge voksne har falt med mellom 16 og 38 % i omlandskommunene til Narvik, mens det i Narvik er en svak nedgang på 0,6 % i samme periode.

I figur 3 nedenfor sammenlignes endringene i størrelsen på aldersgruppene 20 til 40 med 60 år+.

Figur 3 Endring i befolkningsgruppen 20 til 40 år og 60+ i Ofotenregionen i perioden 2014-2014. Kilde SSB.no

Tabell 3 Endring i folketall i Ofoten (kommunedelt) 2004 – 2014. Kilde SSB.no og Indeks Nordland

	Endring befolkning 2004 til 2014
Narvik	0,9 %
Tysfjord	-9,5 %
Tjeldsund	-13,3 %
Evenes	-3,7 %
Ballangen	-3,8 %
Ofoten	-1,5 %

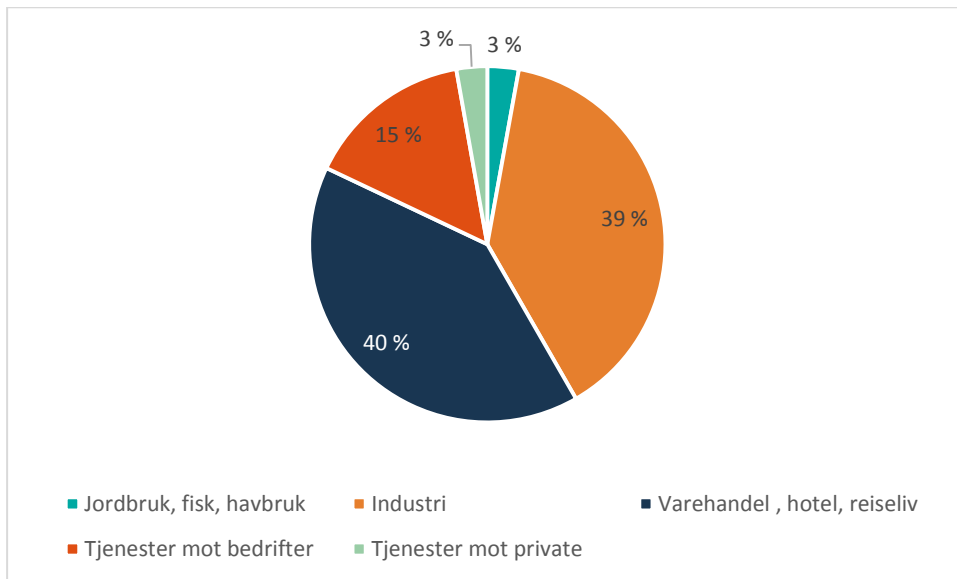
Siden 2004 er befolkningen i regionen totalt sett gått ned med 1,5 % noe som tilsvarer 393 personer. Narvik er den eneste kommunen med vekst i folketallet i perioden med 0,9 %. Utflytting fra omlandskommunene forklarer den netto nedgangen i befolkning, og selv om Narvik øker med 163 innbyggere, er det 556 innbyggere som har forlatt omlandskommunene i perioden. En viktig del av forklaringen er å finne i figur 3 ovenfor. Det er yngre voksne som forlater omlandskommunene, og de flytter i liten grad til Narvik. På samme tid er det både vekst i enkeltkommunen i 60+ gruppen og en tilflytting til Narvik av personer over 60 år fra omlandskommunene. Kommunene Tjeldsund og Tysfjord mister flest i aldersgruppen 20 til 40 år, mens Evenes og Ballangen har sterkest vekst i aldersgruppen over 60 år. Utviklingen i Tjeldsund indikerer behov for en betydelig innsats for å øke kommunens attraktivitet for unge voksne. Færre unge voksne i omlandskommunene vil over tid øke avhengigheten til Narvik. Det er verdt å merke seg at Ballangen og Evenes, samtidig som de er kommunene med mest innpendling til Narvik, også er omlandskommunene med lavest nedgang i befolkningen.

2.2 Næringsstruktur og regional integrering

2.2.1 NÆRINGSSTRUKTUR, DYNAMIKK OG UTVIKLING

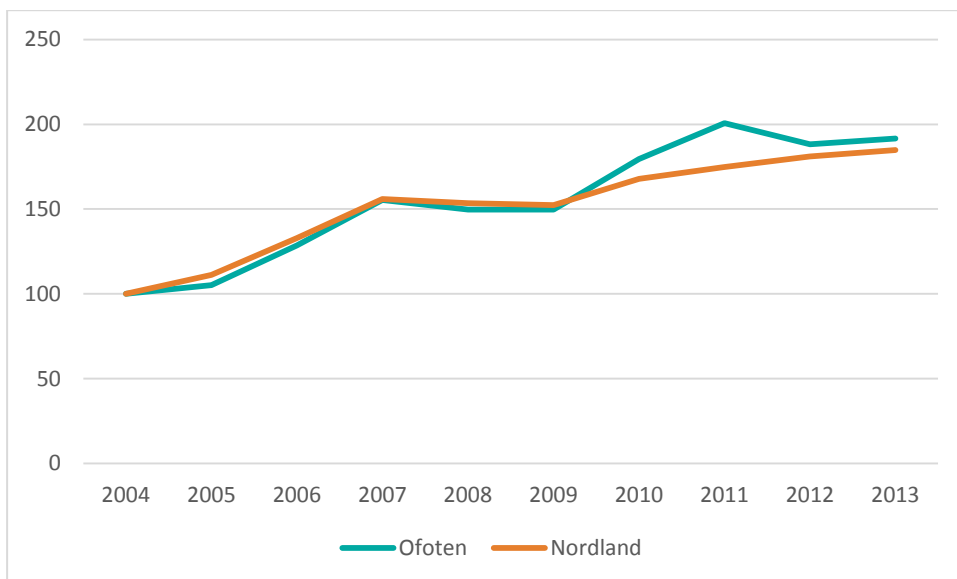
Ofotens næringsliv domineres av logistikk, mineralbasert industri, mineraluttak, varehandel, reiseliv, og tjenesteleverandører. I alt omsetter bedriftene med hovedkontor i regionen for 9,6 milliarder. Det utgjør 7,6 % av Nordland. Regionens bedrifter har en verdiskapning (Definert som driftsresultat +lønn) på 3 milliarder, noe som utgjør 5,9 % av Nordland. Ofoten er vertskap for en rekke filialer eid av landsdekkende foretak og internasjonale foretak. Eksempler er REMA sin distribusjonsvirksomhet, Hurtigrutens gjenværende virksomhet i Narvik, Norcem sementfabrikk i Tysfjord og ikke minst LKABs omfattende virksomhet med transport og lasting av jernmalm for eksport over Narvik havn. Tar en med de mange filialene av større selskaper lokalisert regionen, omsetter disse for 8,5 milliarder i 2013 med en verdiskapning på 1,9 milliarder. I sum gir det en omsetning i regionen på 18,1 milliarder kroner. Filialene utgjør 47 % av omsetningen generert i Ofotenregionen. I Nordland utgjør filialene i gjennomsnittet om lag 28 % av omsetningen. I alt leverte 1100 bedrifter regnskap til Brønnøysundregisteret i 2013 fra Ofotenregionen, og det var registrert om lag 7800 forskjellige enheter innen både private og offentlige virksomheter i regionen. I figur 6 nedenfor er regionens fordelt i omsetning på sektorer.

Figur 4 Omsetning fordelt på sektorer i Ofoten (2013). Kilde Proff.no

Ofoten har en betydelig industri i kraft av å være vertskap for stor mineral, kraft og verkstedindustri. Narvik er også logistikkcenter for store varestrømmer inn til Nord-Norge, LKAB's eksport av jernmalm og varehandelssentrum for omlandskommunene. I figur 2.7 nedenfor fremgår utviklingen i bedriftenes omsetning i Ofoten sammenlignet med Nordland vist som en indeks der 2004=100.

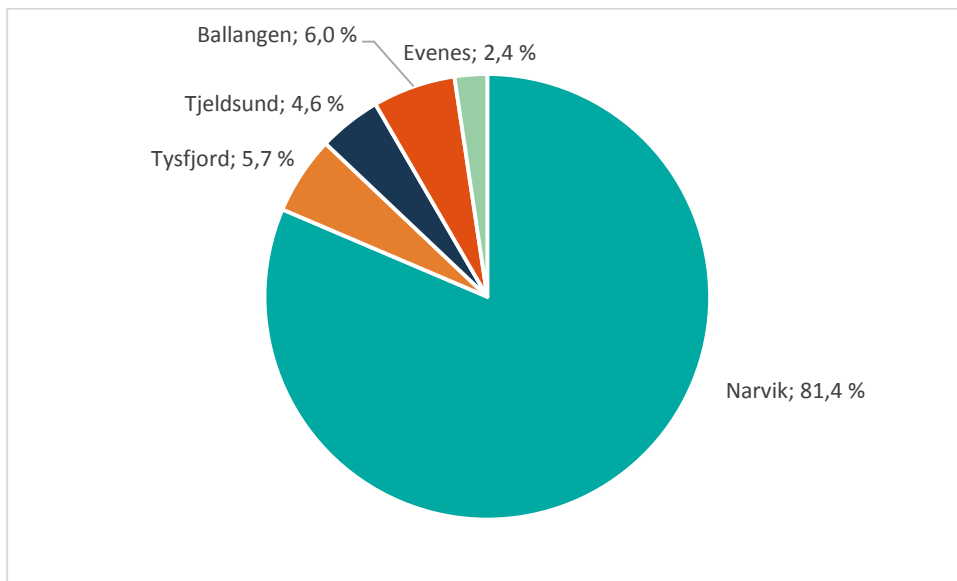
Figur 5 Utvikling i bedriftens omsetning i Ofoten 2004 – 2013. Indeks der 2004 = 100. Kilde Proff.no

I sum har næringslivet i regionen en utvikling nært opp til utviklingen i Nordland for øvrig. God aktivitet i logistikk, industri, varehandel kraftproduksjon og i tjenesteproduksjon gjør at veksten er opprettholdt på tross av nedleggelsen av REC fabrikken i Narvik og andre solcellerelaterte bedrifter.

Narviks næringsliv spiller en betydelig rolle i regionen. Figur 8 nedenfor viser andelen av omsetning som skapes i den enkelte kommune (offentlige virksomheter er ikke inkludert). Ser en på alle private foretak inkludert underavdelinger, viser figur 2.8 nedenfor fordelingen mellom kommunene i regionen.

Figur 6 Fordeling av Ofotbedriftenes omsetning mellom kommunene inkludert filialer. (Sum 18,9 milliarder).
Kilde Proff.no.

Narvik utgjør 81.4 % av næringslivets aktivitet i regionen. En relativt større del av den økonomiske aktiviteten foregår dermed i Narvik enn det andelen av befolkning og sysselsatte skulle tilsi. Det er grunn til å anta at bedriftene i Narvik er godt integrert med markedene i nabokommunene spesielt innenfor logistikk, varehandel, bygg og anlegg, it tjenester, verksteds tjenester, bil, ingeniørtjenester og reiseliv. For å gi et bilde av de største bedriftene i hver kommune, er omsetningen i disse vist i tabell 5 nedenfor.

Tabell 4 De største bedriftene målt i omsetning i Ofoten kommunene. Kilde Proff.no

Narvik	2013	Tjeldsund	2013
REMA DISTRIBUTJON NORGE AS			
DISTRIBUNAL NARVIK	2087904	PAULSEN BYGG & VEDLIKEHOLD AS	24628
LKAB NORGE AS	744445	MATKROKEN RAMSUND	18032
NCC CONSTRUCTION AVD REGION NORD	669451	NINO AS	18032
STATKRAFT ENERGI AS AVD REGION NORD-NORGE	482325	R JACOBSEN AS	12849
KRAFTINOR AS	356115	BEST KONGSVIK AS	12552
APOKJEDEN DISTRIBUTJON AS AVD NARVIK	331375		
NORDKRAFT PRODUKSJON AS	267047	Evenes	2013
STATKRAFT ENERGI AS AVD SKJOMEN KRAFTVERK	241162	AVINOR AS AVD HARSTAD/NARVIK	
HURTIGRUTEN PLUSS AS AVD LANDANSATTE NARVIK	225587	LUFTHAVN	162537
COOP NORD SA AVD 4094 HYPERMARKED NARVIK	201990	SELECT SERVICE PARTNER AS AVD EVENES	25234
NORSK RESIRK AS AVD BJERKVIK	198956	POSTEN NORGE AS EVENES	23981
GRIEG LOGISTICS AS AVD NARVIK	193357	NORGES BLINDEFORBUND EVENES KURS OG TRENINGSSENTER	23038
		EVENES KRAFTFORSYNING AS	21240
			Omsetning 2013
Tysfjord	2013	Ballangen	
NORCEM AS SEMENTFABRIKK	480819	BALLANGEN SJØFARM AS	100368
THE QUARTZ CORP AS	144933	FRANZFOSS MILJØKALK AS AVD BALLANGEN 507	95336
ELLINGSEN SEAFOOD AS AVD TYSFJORD	120513	BALLANGEN ENERGI AS	64128
NORCEM AS KALKSTENBRUDD	57698	STIAN LØKÅS HAGEN AS	38576
NORDLAND BETONGELEMEN AS	37155	COOP NORD SA AVD 430 EXTRA BALLANGEN	33665

Narviks største bedrifter er å finne innenfor distribusjon, logistikk, kraftproduksjon, bygg og anlegg og varehandel. Alle de største bedriftene utfører sin virksomhet mot omlandskommunene. I Tysfjord er det kvartsproduksjon til solcelleindustrien, sementproduksjon og betongelementer som er de største virksomhetene foran dagligvarehandel. I Tjeldsund er den største institusjonen Helse Nord, fulgt av aktivitet rundt orlogsstasjonen, bygg og anlegg og varehandel. I Evenes er Avinor og aktivitet rundt Evenes Lufthavn de viktigste bedriftene sammen med logistikk og kraftforsyning. I Ballangen er havbruk, uttak av industrimineralet kalk, energiproduksjon og bygg og anlegg de viktigste bedriftene. I alle tabeller og figurer er Hurtigruten ASA tatt bort. Hurtigruten ASA flyttet sin forretningsadresse til Tromsø våren 2013. Dermed forsvant den desidert største bedriften i Narvik. Hurtigruten utgjorde en omsetning på 2,5 milliarder og hadde om lag 134 ansatte direkte knyttet til drift av selskapet på land. Utflyttingen av Hurtigruten reduserte omsetningen i Ofoten med 23 % til 9,6 milliarder i 2013. Hurtigruten har fortsatt betydelig aktivitet i Narvik gjennom avdelingskontoret Hurtigruten Pluss.

Næringslivets struktur i regionen er sterkt sentrert rundt Narvik. I det øvrige omlandet er aktiviteten i stor grad knyttet til lokale ressursbaserte bedrifter, omsorgsvirksomheten, eller logistikkvirksomhet/flyplass. Næringslivet i omlandskommunene er langt smalere enn det en finner i Narvik. I et samhandlingsperspektiv er

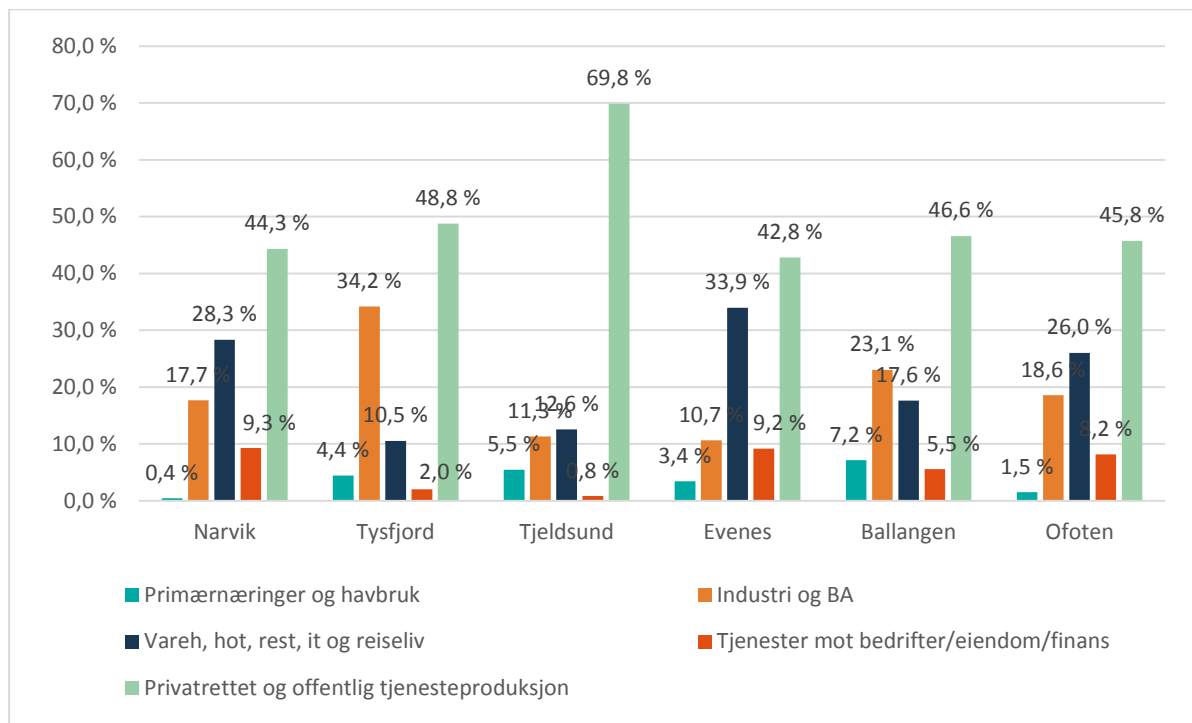
Narvik svært viktig for regionen og bærer sammen med hjørnestebedriftene i omlandskommunene arbeidsmarkedet i regionen i privat sektor.

2.2.2 KJENNETEGN VED SYSSELSETTING I BO- OG ARBEIDSMARKEDSREGIONEN

Regionen kjennetegnes av betydelige forskjeller i hvordan arbeidsstokken fordeler seg mellom hovednæringer. I privat sektor er det flere kommuner som har høy grad av ensidighet rundt en eller et mindre antall større bedrifter. Næringslivet i Ofoten velger i stor grad lokalisering styrt av tilgang til en eller flere naturressurser, eller nærhet til infrastruktur og større mengder arbeidskraft. Det gjør at industri og varehandel styres av henholdsvis forekomster av naturressurser, arbeidskraft og infrastruktur. I tillegg spiller samhandling gjennom pendling stor betydning for to av omlandskommunene rundt Narvik, både gjennom utpendling og innpendling.

For å illustrere særpregene i den enkelte kommunes arbeidsmarked viser figur 2.9 nedenfor sysselsettingen i hver kommune brutt ned på fem sektorer. (Sysselsatte etter arbeidssted)

Figur 7 Sysselsatte fordelt på sektor per kommune i Ofoten og i sum Ofoten. Kilde SSB.no

Kommunene med størst andel sysselsatte innenfor jordbruk, skogbruk og fiskeri er Ballangen (7,2 %) og Tjeldsund (5,5 %). I sum er det 183 av de sysselsatte som har sin hverdag innenfor primærnæringene i regionen, et klart lavere tall enn i Nordland totalt der 5,2 % av de sysselsatte er å finne i primærnæringene. Primærnæringene har svært liten betydning i Narvik, mens mulighetene innenfor havbruk utnyttes i langt større grad i Ballangen.

Industri, bergverk og bygg er viktigst i Tysfjord (34,2 %) (Sementproduksjon og uttak av superrent kvarts), Ballangen 23,1 % (kalkmineraler og verksted), og Narvik 17,7 % (Malmeksport, bygge og anlegg og kraftproduksjon). Innenfor bygg og anlegg spiller de større aktørene lokalisert til Narvik en viktig rolle som leverandører til de omliggende kommunene. Industribedriftene i regionen er store og industrien utenfor Narvik er i stor grad basert på naturressurser. Store bedrifter i små kommuner gir høy grad av ensidighet, men øker interaksjonen ved at industribedriftene skaper innpendling til kommunene og økt bruk av tjenester fra leverandører utenfor kommunen. Varehandel og logistikk gir stor grad av samhandling i Ofoten og mellom

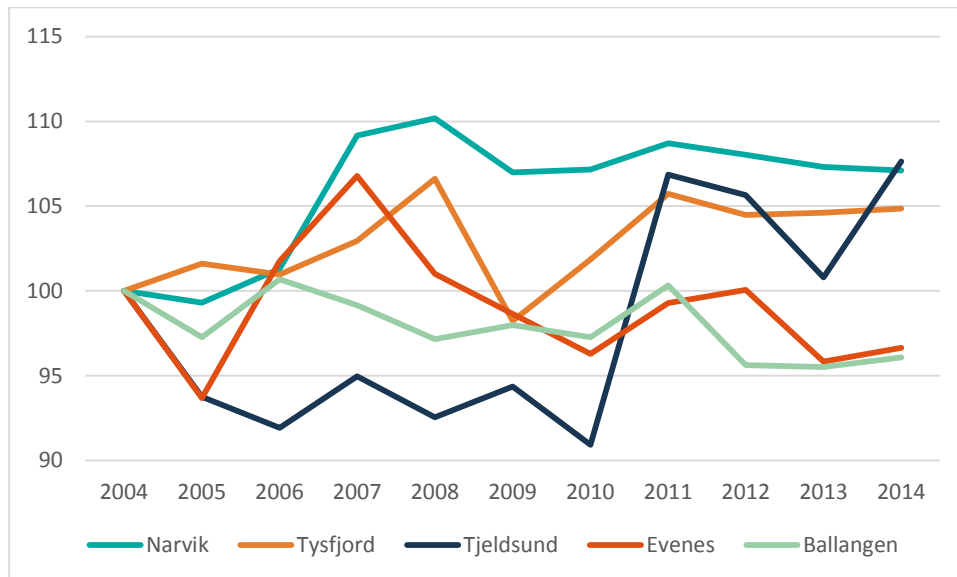
Ofoten og andre regioner. Transport av varer inn og ut av regionen og innen regionen er en omfattende næring, der kombinasjonen av tog og vei er den viktigste sammen med regionens storflyplass på Evenes. Den nåværende satsingen på veibygging effektiviserer transporten innen regionen og nordover ytterligere gjennom byggingen av Hålogalandsbroen. Flyplassverten Evenes har den høyeste andelen sysselsatte innenfor varehandel, reiseliv og logistikk. Med utspring i Evenes flyplass der hele 33,9 % av de sysselsatte er å finne i denne kategorien. I Narvik er 28,3 % av befolkningen sysselsatt i varehandel og logistikk, men her er et betydelig antall av disse å finne i varehandelen, siden Narvik utgjør det viktigste handelssentrumet for regionen for alle varetyper.

Tjenesteyting mot bedrifter har over tid vært den viktigste jobbskaperen i norsk næringsliv. I Ofoten har Narvik den høyeste andelen sysselsatte innenfor denne sektoren med 9,3 % av de sysselsatte. Dette er om lag på gjennomsnittet for Nordland. Evenes med 9,2 % har den nest høyeste andelen drevet av tjenester til driften av Evenes Lufthavn. Narviks dominerende rolle med 845 sysselsatte innenfor tjenester mot bedrifter, indikerer betydelig interaksjon med omlandskommunen der mange av bedriftene utenfor Narvik, finner sine tjenesteleverandører i Narvik. Aktivitet rundt Evenes Lufthavn er den viktigste tjenesteproduksjonen i privat sektor utenfor Narvik.

Strukturen i arbeidsmarkedet indikerer en kombinasjon av bredde i bykommunen Narvik og spesialisering i omlandskommunen med høy grad av ensidighet i arbeidsmarkedet. I omlandskommunene er naturressurser og næringer nødvendige for dagliglivet i kommunene fundament for arbeidsmarkedet sammen med offentlig tjenesteproduksjon. Naturressurser som skaper slikt grunnlag er industrimineraler i Tysfjord og Ballangen, eksport av jernmalm fra LKAB, og kraftproduksjon i regi av Nordkraft og Statkraft. Innenfor varehushandel, handel med varer til næringslivet, transporttjenester, tjenester mot bedriftene, avansert verkstedproduksjon, utdanning og finansvirksomhet, er de fleste større aktørene lokalisert i Narvik og leverer tjenester til omlandskommunene. Dette arbeidsbyttet vil i arbeidsmarkedet til dels være synlig og fremkomme som pendling og gjennom bedriftenes oppfatning av at hele regionen er et naturlig geografisk markedsområde.

Regionen har i alt 12074 sysselsatte i 2014, det er 637 flere enn i 2004, og 242 færre enn i toppåret 2008, like før nedgangen i solcelleindustrien startet og den etterfølgende reduksjonen som følge av at Hurtigrutens aktivitet i regionen ble flyttet til Tromsø. I figur 10 nedenfor er utviklingen i antall sysselsatte per kommune i regionen vist som en indeks der antall sysselsatte i 2004 gir verdien 100.

Figur 10 Utvikling i sysselsetting per kommune i regionen fra 2004. Kilde SSB.NO

Narvik opplevde en sterk vekst i sysselsettingen i perioden frem til 2008 drevet av en voksende solcelleindustri i Narvik og vekst i offentlig tjenesteproduksjon. Siden er solcelleindustrien blitt borte, verkstedindustrien har sterkt redusert omfang, og fra 2013 er hurtigrutens hovedkvarter flyttet ut av Narvik. I alt er det nå 288 færre sysselsatte i industri og bygg og anlegg, og 216 færre sysselsatte innenfor reiselivstjenester og varehandel enn i 2008. Det er vanskelig å fastsette den eksakte effekten av at deler av Hurtigrutens aktivitet er flyttet ut av Narvik. Det er grunn til å anta at denne flyttingen står for majoriteten av nedgangen innenfor reiselivstjenester. Tilvekst av 346 nye offentlige arbeidsplasser siden 2008 demper nedgangen i sysselsetting slik at Narviks jobbtap er 262 personer i perioden fra 2008. Det er i alt 9271 sysselsatte i Narvik. Det er 615 flere enn i 2004.

Tysfjord opplevde god vekst i sysselsettingen fram til 2008, for så å få et sterkt fall som følge av redusert aktivitet i mineralbedriftene og relaterte bedrifter. Vekst i offentlig sysselsetting og nye aktivitet innen uttak av kvarts, gjør at sysselsettingen nå om lag på samme nivå som før krisen i 2009. Det er i alt 838 sysselsatte i Tysfjord. Det er 29 flere enn i 2004.

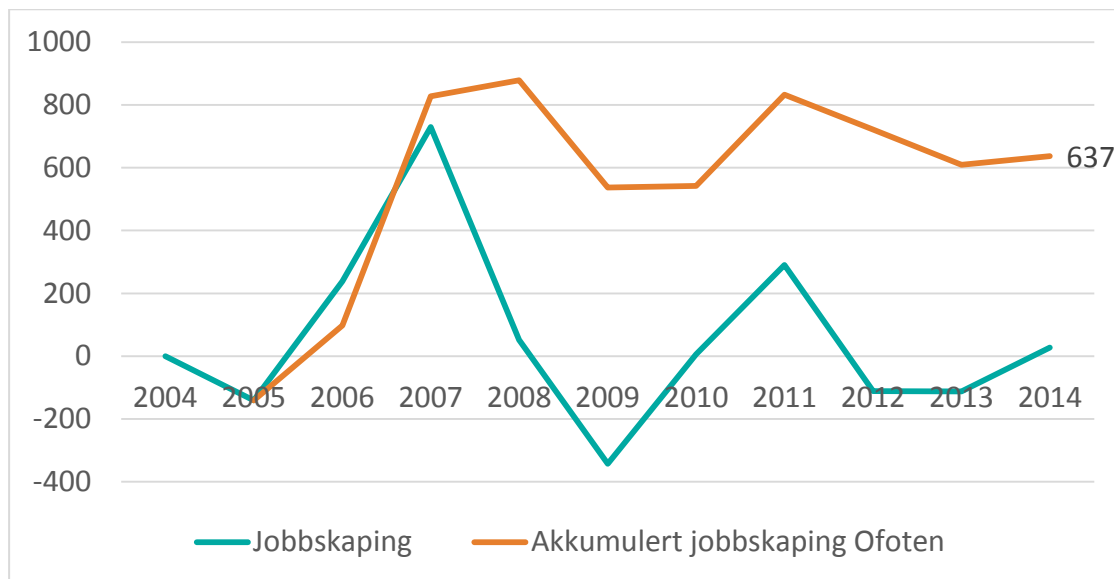
I Ballangen faller sysselsettingen gradvis med 4 % fra 2004 til 2014. Ballangen har etter nedleggelsen av gruvedriften på Arnesfjellet, hatt en moderat nedgang i sysselsettingen. Ballangen er også kommunen med flest pendlere til Narvik. Nedgang i industri dempes noe av god jobbskaping i offentlig sektor og flere jobber innenfor transport. I alt har Ballangen 816 sysselsatte. Det er 33 færre enn i 2004.

I Tjeldsund faller sysselsettingen gradvis frem til 2010, da aktiviteten ved Brannskolen og forsvarets anlegg i kommunen økes med i overkant av 60 sysselsatte. Endringer i forsvarets aktivitet endres nedover i 2013, men økt offentlig jobbskaping både i kommunale tjenester og ved brannskolen skaper flere jobber i 2013 og 2014. I alt har Tjeldsund 534 sysselsatte. Det er 38 flere enn i 2004.

I Evenes faller sysselsettingen etter 2007 som følge av redusert forsvarsaktivitet i kommunen. Noe økt aktivitet rundt Evenes Lufthavn fra 2010 og til 2012 gir moderat tilgang til nye jobber. I perioden har likevel Evenes en nedgang i sysselsettingen på 3,2 %. Det er i alt 615 sysselsatte i Evenes. Det er 21 færre enn i 2004.

I figur 11 nedenfor er netto jobbskaping i regionen vist.

Figur 11 Netto jobbskaping i Narvik regionen fra 2004

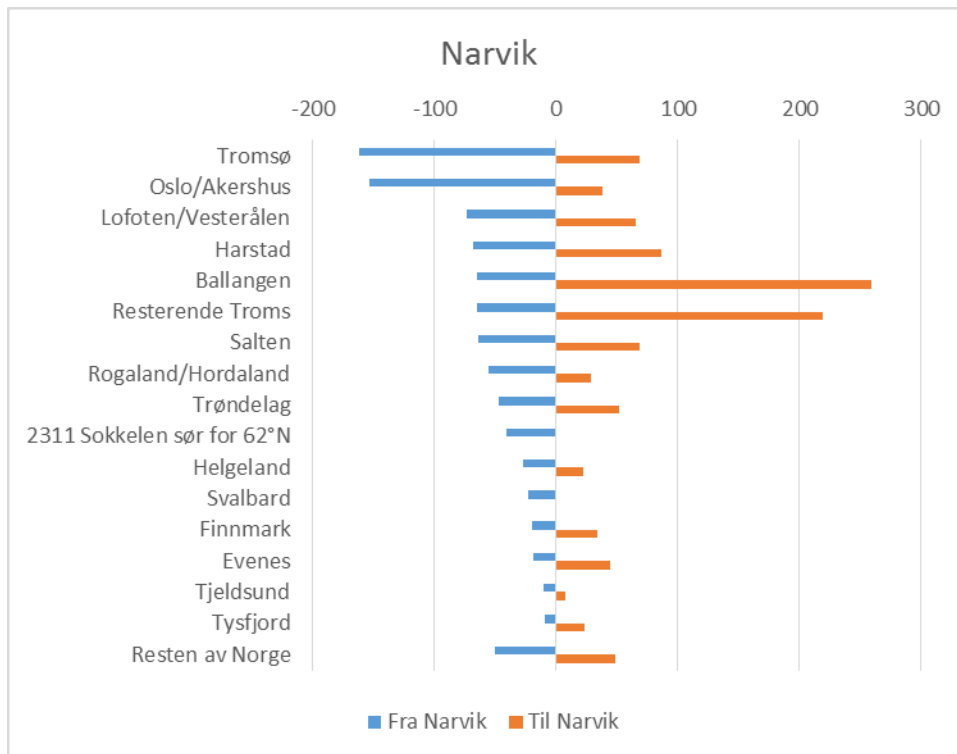

Ofoten regionen har 637 flere sysselsatte i 2014 enn i 2004. Narvik utgjør 615 av disse nye, mens Ballangen og Evenes begge har færre jobber i 2004 enn i 2014.

2.2.3 PENDLINGSMØNSTER INTERNT OG MOT ANDRE REGIONER/ LANDET

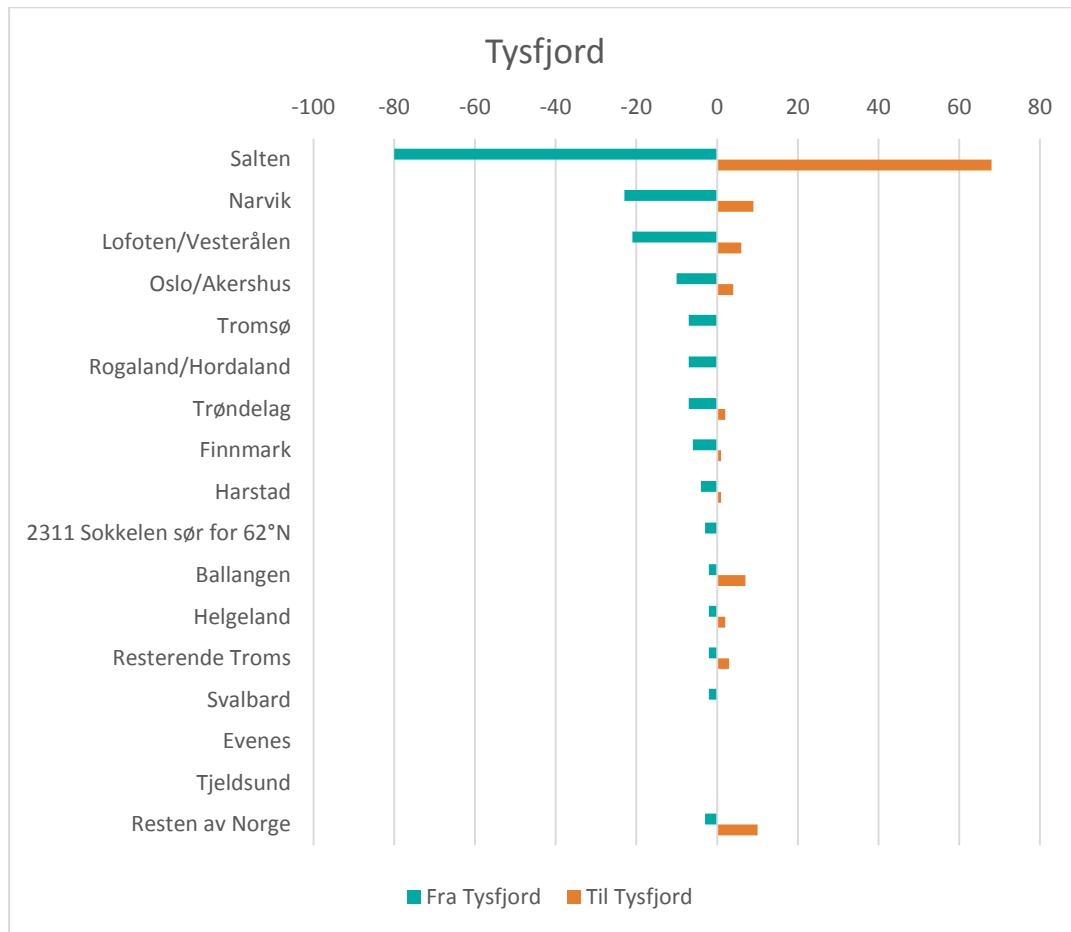
Pendling sier noe om samhandlingen og arbeidsdelingen i arbeidsmarkedet i regionen. Narvik danner det viktigste arbeidsmarkedet med nær $\frac{3}{4}$ deler av arbeidsstokken. Narvik er det viktigste alternativet for Ballangen, mens Tysfjord og Tjeldsund orienterer seg mot henholdsvis Hamarøy og Harstad. Evenes orienterer seg også mer mot Harstad enn Narvik. Figur 10 nedenfor viser inn og utpendling til den enkelte kommune i byregionen.

Figur 8 Inn- og utpendling i 2013 Narvik kommune. Kilde Panda

Narvik kommune er netto importør av arbeidskraft fra alle omlandskommunene med unntak av Tjeldsund. Kommunene rundt, og Ballangen i særdeleshet, forsyner Narvik med arbeidskraft. Ballangen er omlandslandskommunen med størst interaksjon med Narvik. Innpendlingen er også stor fra kommunene i Sør-Troms. Narvik har betydelig større utpendling enn innpendling med regionene Tromsø og Oslo. I forhold til arbeidsstokken i kommunen har Ballangen sammen med Evenes den relativt største andelen av sin arbeidsstokk som pendler til Narvik. Målt i integrering i arbeidsmarkedet, er det de to nærmeste naboene Ballangen og Evenes som i størst grad er integrert i Narviks arbeidsmarked, mens kommunene Tysfjord og Tjeldsund i liten grad er integrert i arbeidsmarkedet, noe som til dels forklares av reisetid og behov. Narvik er også et svært viktig arbeidsmarked for kommunene rett over fylkesgrensen i Troms.

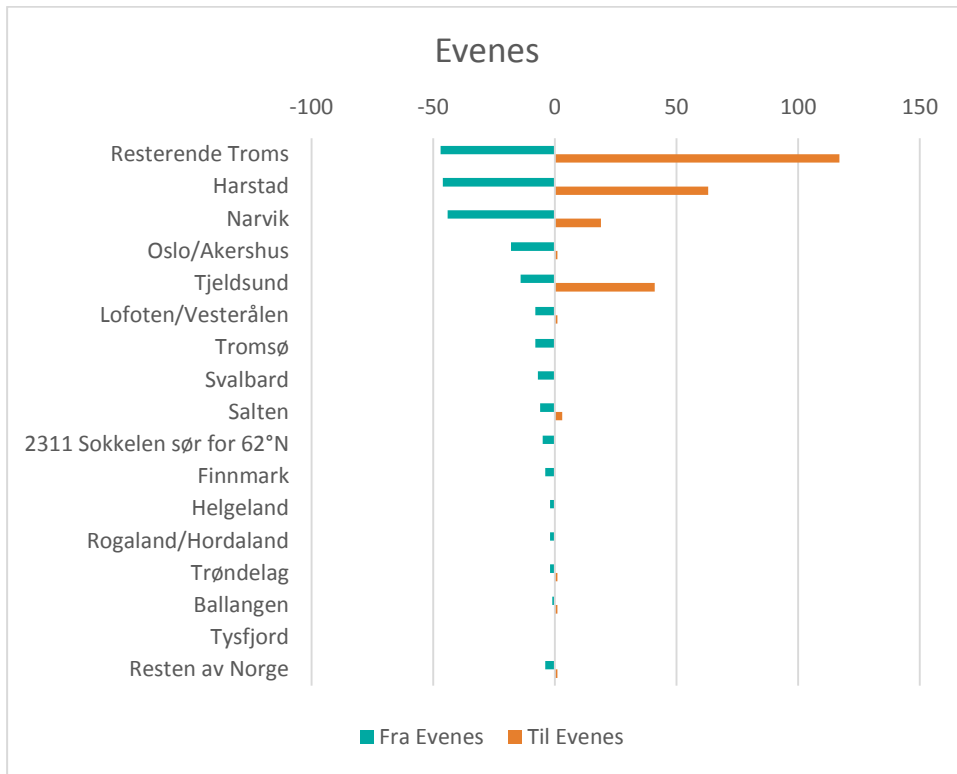
Figur 9 Inn- og utpendling i 2013 Tysfjord kommune. Kilde Panda

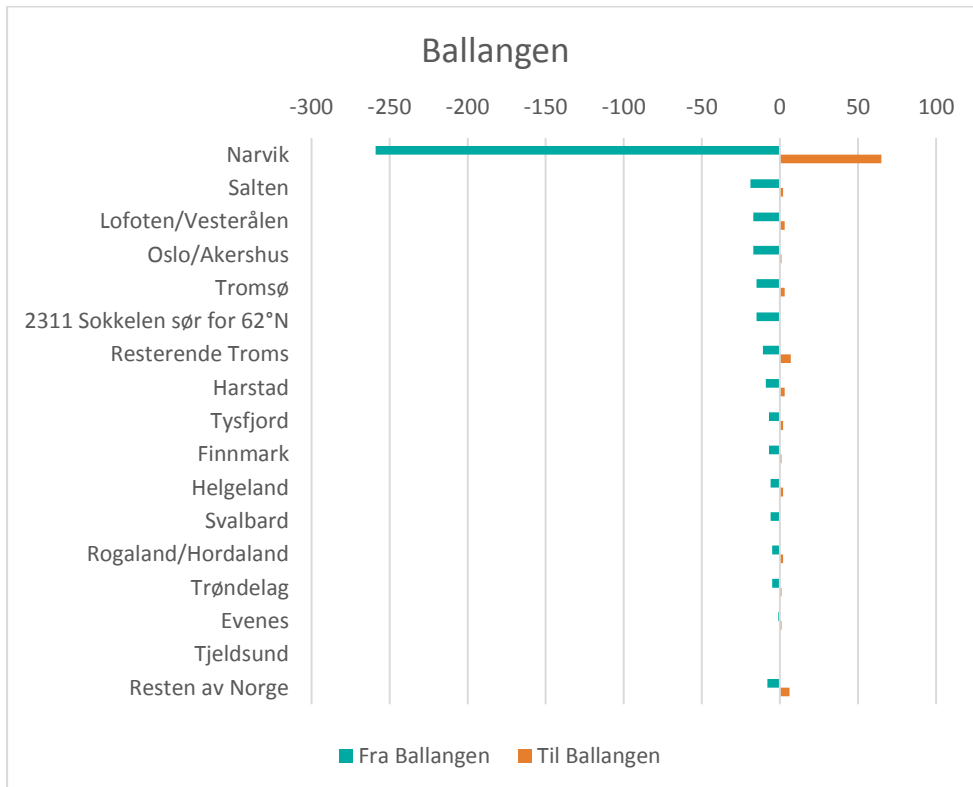
Tysfjord er netto eksportør av arbeidskraft med 69 flere utpendlere enn innpendlere. Innpendlingen drives av industrien på Drag og i Kjøpsvik, kraftproduksjon og arbeidstakere til Arran. Hoveddelen av innpendlingen kommer fra Salten med Hamarøy og Bodø som viktigste kilder. Den største innpendlingen fra Ofoten kommunene kommer fra Narvik mens få pendler til Tysfjord fra Ballangen. Utpendlingen skjer i hovedsak sørover til Hamarøy og Bodø. Når det pendles inn i byregionen, er det Narvik som er viktigst. Om lag 23 pendler til Narvik mens kun 2 personer pendler Fra Tysfjord til Ballangen. Integrasjon i arbeidsmarkedet er størst mot regioner sør for Tysfjord.

Når det gjelder Evenes har de langt på vei et felles arbeidsmarked med nabokommunene Skånland, Harstad og Tjeldsund. Evenes har netto innpendling fra omlandet med 30 personer. Pendlingen ut fra Evenes inn mot Ofotenregionen skjer hyppigst mot Narvik, mens innpendlingen i stor grad kommer fra Harstad, og kommunene i Sør-Troms. Evenes er et langt viktigere arbeidsmarked for Skånland og Tjeldsund. Evenes er totalt sett netto importør av arbeidskraft.

Figur 10 Inn- og utpendling i 2013 Evenes kommune. Kilde Panda

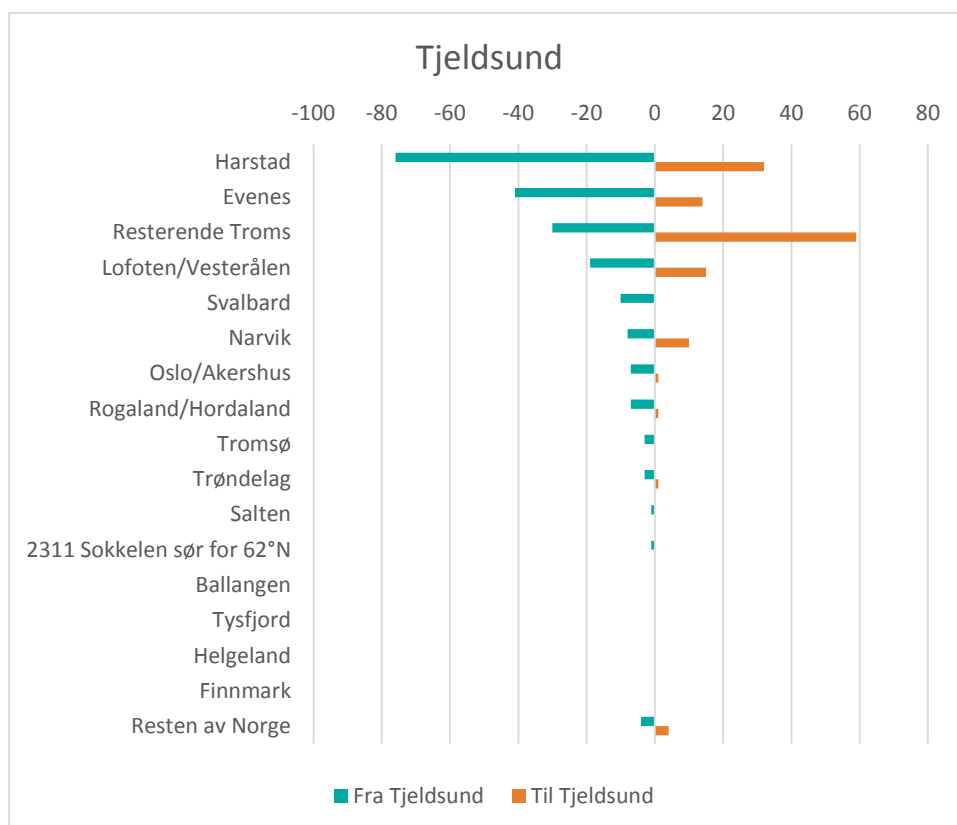
Figur 11 Inn- og utpendling i 2013 Ballangen kommune. Kilde Panda

Ballangen har høy grad av integrasjon i Narviks arbeidsmarked og har en netto utpendling til byregionen på 308 personer i 2013. Uten tilgang til arbeidsmarkedet i Narvik, ville kommunen med stor sannsynlighet hatt mer enn 300 færre sysselsatte med bosted i kommunen. Litt under halvparten av de yrkesaktive i Ballangen har sitt arbeidssted i Narvik. Ballangen har svært lite pendling til de øvrige kommunene i byregionen.

Tjeldsund er sterkt integrert mot arbeidsmarkedet i Harstad og nabokommunen Evenes. Tjeldsund er avhengig av utpendling for nær 80 av arbeidstakerne. Integrasjonen med Narvik spiller en langt mindre rolle enn integrasjonen mot Harstad og Sør Troms.

Figur 12 Inn- og utpendling i 2013 Tjeldsund kommune. Kilde Panda

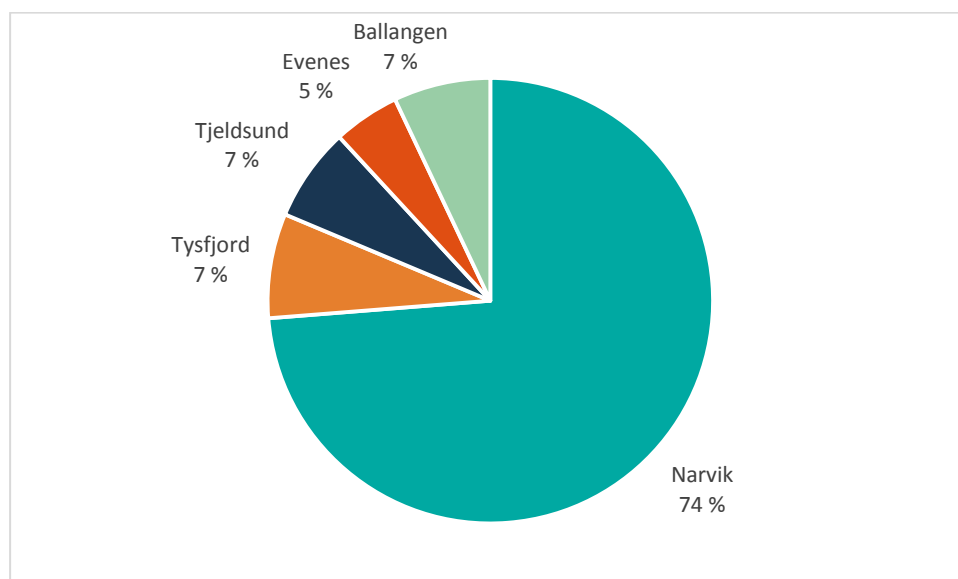
I sum er Narvik i liten grad en leverandør av arbeidskraft til omlandskommunene og en liten del av Narviks arbeidsstokk pendler til andre kommuner i regionen for å finne arbeid. Narvik spiller en svært viktig rolle som arbeidsmarked for innbyggere i Ballangen og Evenes, mens det er noe utpendling til Tysfjord og liten integrasjon mot Tjeldsund.

2.3 Byene/ tettstedene som servicesentra og en serviceregion?

Alle kommunene i regionen har konsentrert hoveddelen av innbyggernes tjenestetilbud i regi av offentlig sektor til kommunesentrene og organisert seg som tradisjonelle generalistkommuner. Tysfjord kommune er den eneste av omlandskommunene med en delt struktur som følge av at kommunen deles av Tysfjorden geografisk og kommunen dermed har ett senter i Kjøpsvik, og ett senter på Drag. Tysfjord har også flere mindre lokalsamfunn rundt Tysfjorden, og dermed et spredt skole og eldreomsorgstilbud. I Ballangen kommune er tjenesteproduksjonen sentralisert til tettstedet Ballangen, både innenfor utdanning og kommunale tjenester, mens eldreomsorg og skole fortsatt har en viss desentralisering i kommunen. I Tjeldsund og Evenes karakteriseres tjenestetilbudet av en base omkring kommuneadministrasjonen med få tilbud spredt i kommunene. I Narvik ivaretas både sykehusfunksjonen for regionen, og sammen med Evenes, hoveddelen av transport inn og ut av regionen og infrastrukturen for gods og persontransport.

I figur 4 nedenfor er tjenesteproduksjonen for regionen målt i antall offentlige tjenesteprodusenter vist fordelt på kommunen i regionen.

Figur 13 Fordeling av sysselsatte i offentlig tjenesteproduksjon i Ofotenregionen. Kilde SSB/ Indeks Nordland

I alt har regionen om lag 5 200 sysselsatte som arbeider med offentlig tjenesteproduksjon. Narvik og Tjeldsund har noe større antall personer i offentlig tjenesteproduksjon som følge av sykehuset i Narvik og Brannskolen i Tjeldsund. I tabell 4 nedenfor er sysselsettingen i offentlig tjenesteproduksjon vist per kommune i Ofotenregionen.

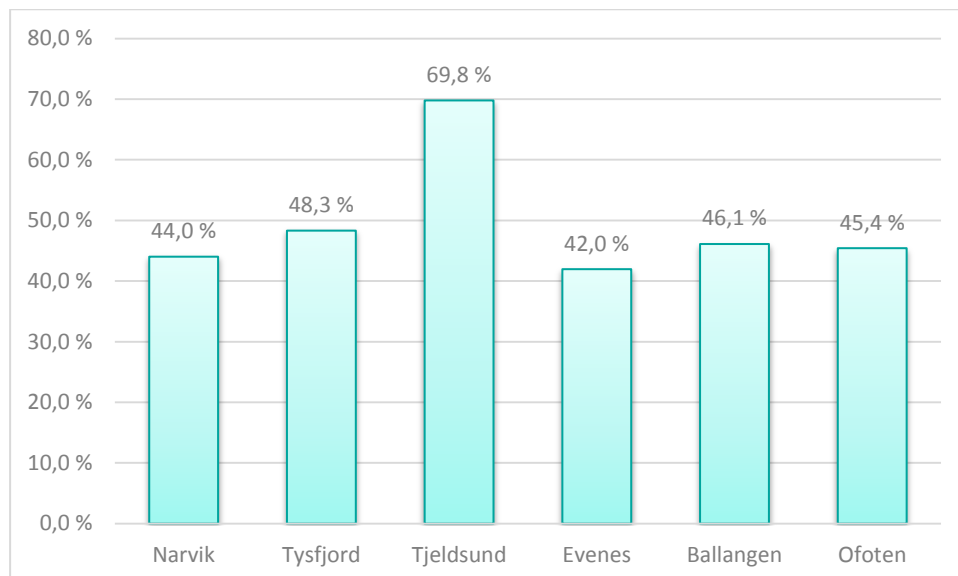
Tabell 5 Sysselsatte i offentlig tjenesteproduksjon i Ofoten

	Narvik	Tysfjord	Tjeldsund	Evenes	Ballangen	Ofoten
Offentlig administrasjon, Nav, Forsvar	575	82	129	60	45	891
Undervisning	928	63	86	43	76	1196
Helse og omsorg	2274	223	137	147	242	3023
Kultur og idrett	59	27	2	1	3	92
Sum	3836	395	354	251	366	5202

I regionen har Narvik den dominerende rollen som tjenesteprodusent innenfor helse og sykehus og utdanning for regionen. 73 % av de tjenesteansatte i regionen er å finne i Narvik. Tjeldsund påvirkes også sterkt av forsvaret, mens de øvrige kommunene i regionen har en jevnt fordelt tjenesteproduksjon. Omlandskommunene er i stor grad selvforsynte innenfor lovpålagte kommunetjenester og er kun avhengig av tjenester produsert i Narvik for daglig tilgang til sykehustjenester, for mange tannlege og høyere utdanning.

Andel av offentlig tjenesteproduksjon i forhold til sysselsettingen i den enkelte kommune er vist i figur 2.5 nedenfor.

Figur 14 Sysselsatte i offentlig tjenesteproduksjon i % av sum sysselsatte (Kilde: SSB og Indeks Nordland)

Offentlig tjenesteproduksjon står for i overkant av 45 % av sysselsettingen i regionen. Det er om lag på linje med fylkesgjennomsnittet. I Tjeldsund dras andelen sterkt opp av forsvarrets nærvær og Norges Brannskole. Utenom de større offentlige virksomhetene er tjenesteproduksjonen mot innbyggerne om lag på samme nivå målt i forhold til folketallet i alle kommunene, noe som indikerer relativt sett liten spesialisering av kommunenes oppgave i regionen.

2.4 Samarbeid og samhandling

I dette avsnittet redegjøres det for hvordan kommunene i regionen generelt samarbeid og hvordan dette er organisert.

I kommunestrukturutredningen peker Telemarkforskning på at Narvik har et betydelig lavere antall interkommunale samarbeid enn andre regionbyer i Norge. Forskerne mener at årsaken til dette kan være at kommunen nord for Narvik (Evenes, Tjeldsund og Skånland) samarbeider tett i ETS-samarbeidet, og at det ikke har vært en like stor samarbeidskultur sørover mot Ballangen.

I den overnevnte rapporten påpekes det videre at Evenes kommune har mer interaksjon både mot Tjeldsund og Skånland enn de har mot Narvik. Narvik på sin side har omtrent like mye samarbeid mot Ballangen og Evenes, men rapporten påpeker at det kun er innenfor landbruk at Narvik og Ballangen har inngått konkret samarbeid de to kommunene i mellom.

I Tysfjord samarbeides det både mot Hamarøy og Steigen sørover i Saltenregionen, og noe nordover mot Ballangen.

Alle kommunene møtes jevnlig gjennom Ofoten regionråd hvor felles utfordringer og muligheter diskuteres, men det er i dag ikke noen forpliktende samarbeidsavtaler på tvers av regionen.

Intervjuene peker på at samarbeidsklima og historiske motsetninger er utfordringer for å skape et godt samarbeid mellom kommunene. Dette gjelder for hele regionen hvor det blir fremhevet at Narvik historisk sett har vært seg selv nærmest og i liten grad hverken har bidratt til eller ønsket å skape vekst i regionen som helhet. Dette bilde virker å være spesielt tydelig i relasjonene mot Ballangen. Det skal imidlertid påpekes at et flertall av informantene i samme setning også understreker at samarbeidsklimaet og viljen til samarbeid er i

ferd med å endre seg i positiv retning. Blant annet Narvik inviterer i økende grad de omkringliggende kommunene med i konkrete samarbeid. Det understrekes at det i rapporten ikke er gjort noen analyse av hvorvidt Narvik faktisk har vært åpne for samarbeid, og at det primært er fokuset på de «negative historiene» som later til å prege samarbeidet.

En eventuell bedring i samarbeidet har ikke i noen betydelig grad konkretisert seg enda. På plansiden eksisterer det i dag en felles strategisk næringsplan fra 2011, men denne oppgir de fleste kommunene (med unntak av Narvik) at kun i svært begrenset grad benyttes som et referansepunkt i det daglige arbeidet. Ut over dette finnes det ikke noen felles regionale planer, men enkelte av kommunene har fremhevet at det er noe samarbeid gjennom Visit Narvik, og næringslivsforeningen har i den senere tid vist stor vilje til å samarbeide på tvers av regionene og jobbe for prioriterte tiltak, herunder spesielt utviklingen på Evenes flyplass.

Til slutt har informanter påpekt at en viktig vekstutfordring i regionen er en manglende vilje til å jobbe aktivt mot, og på lag, med Nordland fylkeskommune over tid.

2.5 Boligbygging og boligmarkedet

Boligbehovet i regionen påvirkes i hovedsak av størrelsen på befolkningen og dens alderssammensetning i forhold til eksisterende boligmasse. Aldersforskyvninger i den bosatte befolkningen, økt sentralisering mot Narvik, størrelsen på hver husholdning, forventet boligkonsum i ulike husholdningstyper, innvandring og kjønn er alle relevante faktorer som påvirker utviklingen i boligmarkedet i regionen. For Narvik- og omlandskommunene er det viktig å kjenne dynamikken i boligmarkedet og kjenne befolkningens boligpreferanser. Tabell 6 nedenfor viser dagens fordeling av boligmassen i regionen.

Tabell 6 Boligmassens fordeling på boformer i regionen. Kilde Indeks Nordland og SSB.no

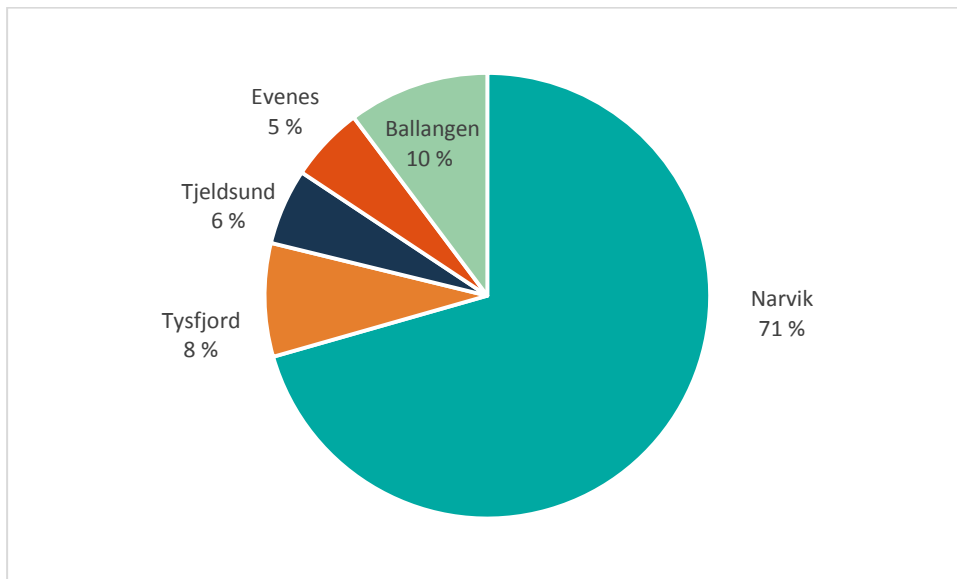
	Enebolig	Tomannsbolig	Rekkehus	Boligblokk	Bo-fellesskap	Annet	Sum boliger
Ofoten	6381	1629	1191	998	920	384	11504
Narvik	3744	1510	1098	998	678	92	8120
Tysfjord	759	35	45		78	31	947
Tjeldsund	437	34	13		46	105	635
Evenes	523	31	19		33	17	625
Ballangen	918	19	15		86	140	1178

I intervjuene har flere påpekt at de små kommunene, har et svært lite fleksibelt boligmarked med få utleieenheter, lav omsetning og lite variert tilbud. Ballangen reddes av en nær integrering mot Narvik, men Tysfjord og Tjeldsund fremstår som særlig utsatt. Dette spesielt på grunn av en kraftig befolkningsnedgang de siste årene og for Tjeldsunds del at beslutninger som påvirker kommunene fattes utenfor kommunens kontroll.

Narvik har en bymessig boligmasse der om lag 55 % av boligmassen er eneboliger. I alt er det 11504 boliger i regionen. Noe i underkant av en av ti boliger er bofellesskap eller tilrettelagte boliger. I snitt har regionen 2,2 personer per husstand. Litt flere i Narvik med 2,3 i snitt, og litt færre i omlandskommunene med et snitt på 2,1 personer per husstand. Fordelingen av boligmassen reflekterer en normal forskjell mellom bykommunen

Narvik, og omlandskommunene der den prefererte boformen er eneboliger. Figur 15 nedenfor viser fordelingen av boligmassen i regionen.

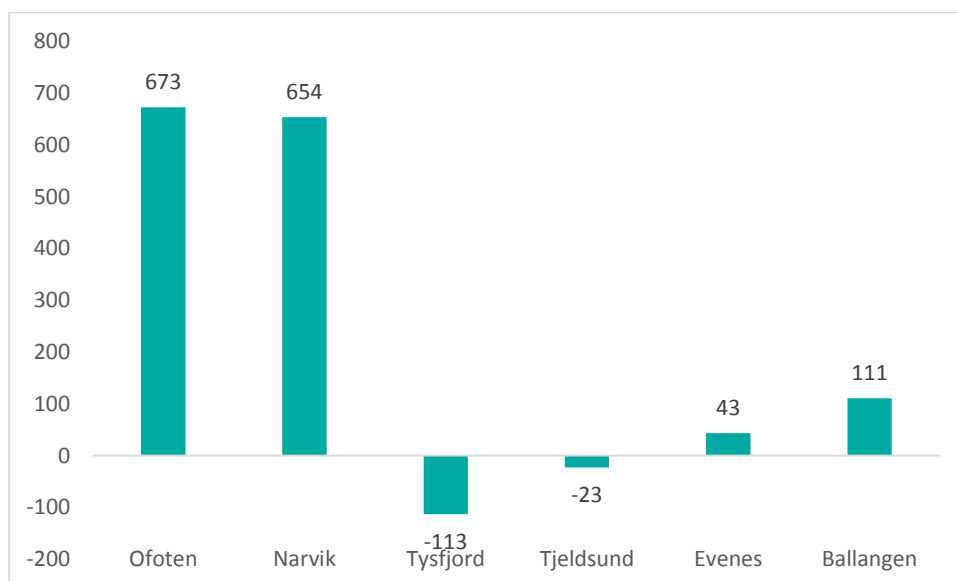
Figur 15 Fordeling av boligmassene i Ofotenregionen

Boligmarkedet i regionen domineres av Narvik og følger bosetningsmønsteret i regionen nært. Pendlingen fra Ballangen og Evenes gjør at disse kommunenes boligmarked påvirkes direkte av nærheten til Narvik. I disse kommunene er om lag 300 boliger knyttet til innpendling mot Narvik siden en eller flere av beboerne pendler til Narvik. I alt er 17 % av boligmassen i Ballangen og Evenes knyttet til pendlingen inn mot Narvik.

Fremtidig boligbehov i regionen sier noe om hvordan befolkningsstruktur forventes å påvirke konsumet av boliger. Basert på framskrivning av folketallet etter forutsetningene med middelalternativet for befolkningsvekst og stabil størrelse på gjennomsnittshusholdningen, er fremtidig behov for boliger i regionen estimert. Figur 16 viser forventet boligbehov i 2030 for kommunen i regionen.

Figur 16 Forventet behov for nye boliger frem til 2030 i Ofotenregionen

I alt er det forventet at regionen trenger 673 nye boliger frem til 2030. To av regionens kommuner ventes å få et boligoverskudd, henholdsvis Tysfjord med overskudd på 113 boliger og Tjeldsund med overskudd på 23 boliger. Kommunene Narvik, Ballangen og Evenes ventes å få behov for flere boliger. Det er i de to mest integrerte kommunene i regionen, Narvik og Ballangen der brutto behov for nye boliger er størst med henholdsvis 654 og 111 nye boliger frem til 2030. Boligbehovet gjenspeiler således av integrasjonsnivået i kommunen. Siden det er forventet best utvikling i befolkning i Narvik, vil kommunene som er mest integrert mot Narvik få positive effekter av dette.

Den forventede utviklingen indikerer også endringer i planarbeidet i kommunene. Mens det i Narvik skal tilrettelegges for flere leiligheter og konsentrasjon av befolkningen, får omlandskommunene større utfordringer med å utvikle større områder for boligbygging og flere mindre utbyggingstilløp. I sum vil regionens boligmasse påvirkes svært mye av Narvik. Hele 4 av 5 nye boliger skal komme i Narvik og 95 % av nye leiligheter skal bygges i Narvik.

Boligbyggingen i regionen kjennetegnes av økende innslag av leiligheter, også i omlandskommunene. Faktorer som økende byggekostnader, økende krav til egenkapital og svake utsikter til utviklingen i eiendomsverdi i omlandskommunene, bidrar til at boligbyggingen i større grad enn tidligere vil skje i Narvik frem mot 2030.

Omfanget av omsetning av boliger gir en indikasjon på hvordan boligmarkedet fungerer i kommunen. Tabell 7 nedenfor oppsummerer omsetningshastighet i boligmarkedet i den enkelte kommune i Ofoten.

Tabell 7 Gjennomsnittlig antall markedsomsatte boliger andel omsatte boliger per kommune i Ofoten. Kilde SSB.no og Finn.no *Prisinformasjon er ikke tilgjengelig for andre kommuner enn Narvik og dermed ikke sammenlignet

	Gj. Snitt salg per år	Omsetninger pr 1000 boliger	Antall boliger i kommunen*
Narvik	164	20,2	8120
Tysfjord	1,3	1,4	947
Tjeldsund	4	6,3	635
Evenes	2	3,2	625
Ballangen	4,3	3,7	1178
Ofoten	175,6	15,3	11504

Tabell 7 viser at det er betydelige forskjeller i aktiviteten i boligmarkedene mellom bykommunene Narvik til omlandskommunene. Nesten 95 % av aktiviteten i boligmarkedet skjer i Narvik og aktiviteten i omlandskommunene betegnes som lav med få omsetninger, og langt færre omsetninger enn det folketallet skulle tilsi. I Narvik er omsetningshastigheten mer i tråd med fylkesgjennomsnittet. Dette indikerer at det både er lav aktivitet i boligmarkedet i omlandskommunene og sannsynligvis et etterslep i tilpasning av bolig til behovet ettersom befolkningen i disse kommunene blir eldre.

Omsetningen av boliger viser også at pendling til Narvik ikke nødvendigvis virker stimulerende på boligmarkedet i kommunen det pendles ut fra. Ser en utviklingen i et byregionperspektiv, vil Narvik ha en svært sentral rolle i boligmarkedet i regionen, med god etterspørsel. To av omlandskommunene vil ha et økende boligoverskudd, mens Ballangen og Evenes vil stå for om lag 1/5 del av tilførselen av nye boliger i regionen, men en svært liten andel av omsetningen av brukte boliger i regionen. Fortetningen i Narvik vil fortsette, og utfordrer tilgjengelighet av tomter og planvært, mens for omlandskommunene vil utfordringen være fortsatt svært spredt bosetning, og langsom fortetning til sentrumsstedene i kommunene. Regionens attraktivitet spesielt for unge med forventninger om høy grad av urbanitet, spiller Narviks boligpolitikk en viktig rolle fremover. Tilrettelegges det spesielt med attraktive boliger for unge kan dette stimulere til at flere unge blir i regionen eller kommer til regionen. Dagens kommunestruktur vil gjøre samarbeid om boligutvikling kontroversielt, siden omlandskommunene har mindre evne til å tiltrekke seg yngre innbyggere enn Narvik har.

Våre informanter har pekt på at det generelt sett er lite helhetlig planlegging rundt boligstrukturen i regionen, og at det kun i liten grad finnes noen oversikt som ser behov og tilbud opp mot hverandre. Det er også noe variasjon mellom kommunene med tanke på i hvilken grad næringslivet opplever at det finnes et tilstrekkelig fleksibelt boligmarked, og i hvilken grad de mener det er rom for videreutvikling av den eksisterende boligmassen.

2.6 Samferdsel og infrastruktur

Ofoten regionråd fikk i 2012 gjennomført en samferdselsanalyse for Ofoten. Formålet med analysen er å bruke den i forbindelse med strategiske valg i fremtiden. Det legges vekt på at effektive transportløsninger ligger til grunn for at både samfunns- og næringsliv skal fungere på en best mulig måte. Rapporten omfatter en analyse av befolkning og næringsliv, en beskrivelse av infrastrukturprosjektene i regionen, planverk og rammebetingelser, samt en vurdering og oversikt over muligheter og utfordringer. Rapporten oppsummeres med at:

- Det er ingen klare signaler på at befolkningen i regionen vil øke på en slik måte at transportarbeid øker
- Fokus på rammebetingelser og nordområdesatsing
- Regionalt/nasjonalt samarbeid og internasjonale forbindelser er viktige. Transportstrømmene styres imidlertid i liten grad av kommunale, regionale, fylkeskommunale eller nasjonale grenser, - selv om en gjerne planlegger på kommunalt, regionalt og nasjonalt nivå. På nasjonalt nivå påvirkes utviklingen i Ofoten av samhandling både i nord og sør. En transportvei fra Ofoten til Trøndelag er en logistikkjede der hindringene for en bedrift i Ofoten kan være andre steder enn i de regionale kommunene. Samarbeid og påvirkning utenfor regionen er derfor viktig.
- Sjøtransporten må sikres. (transporter inn og ut av Narvikterminalen utgjør både en miljøbelastning og ulykkesrisiko – se på mulighetene for båttransport, Cruisetraffikk som kan videreutvikles, anløpsfrekvens Nor Lines er for dårlig, forbedring av retningsbalansen for bulkfartøyer, sikre persontransporten)
- Jernbanens pålitelighet er ikke tilfredsstillende i dag. Det er løpende og store forsinkelser, spesielt for ankomende tog til Narvik. Vesentlige deler av togankomstene har vært flere timer forsinket, noe som reduserer banens attraktivitet som en viktig transportåre for næringslivstransporter til/fra Nord-Norge.
- Harstad/Narvik lufthavn Evenes har et utnyttet potensiale. Selv om transport av fersk fisk med fly har vært forsøkt tidligere, bør dette vurderes på nytt, - bl.a. i forhold til lufthavnens lokalisering i en av Norges største sjømatregioner. Retningsbalanse (returgods) er en problemstilling.
- Veier kan forbedres. Veiene i regionen og til/fra regionen vil være den viktigste transportinfrastruktur for regionens befolkning og næringsliv. Det er flere utfordringer i forhold til kvaliteten på fylkesveiene.
- Det er behov for flere terminaler og havner (kaier) også utenfor Narvik. Alle kommunene i Ofoten har muligheter for å utvikle terminal-/havnefunksjoner. Dette må forstås ut fra et regionalt perspektiv og ikke ut fra nasjonale/internasjonale føringer.

2.6.1 PLANLAGTE INVESTERINGER

I forbindelse med Kunnskapsinnhenting som NHD gjennomførte i 2012-2013 ble det utarbeidet en rapport om transportinfrastrukturen i Nord-Norge¹. I dette kapitlet gis en kort oppsummering av informasjon fra Kunnskapsinnhenting som vedrører området som denne kartleggingen omfatter. Vi fokuserer spesielt på de delene i rapporten som omhandler dagens kvalitet og planlagte investeringer innenfor havn, vei og jernbane. Kunnskapsinnhenting tok utgangspunkt informasjon fra Nasjonal transportplan 2014-2023 og viser planlagte og forventede investeringer i transportinfrastruktur, i tillegg er det tatt hensyn til fylkeskommunenes utbyggingsplaner i forhold til fylkesvegene.

Planlagte investeringer i riksveier og fylkesveier

- E6 Hålogalandsbrua. Pågående utbygging av E6 Hålogalandsbrua over Rombaken med tilstøtende vegsystem i Nordland fullføres i 2017. Prosjektet omfatter også skredsikring av E10 mellom Trældal og Leirvik som fullføres i 2015. Brua vil få stor betydning for kommunikasjonen i hele regionen, og vil være viktig både for å knytte regionen tettere sammen og redusere avstanden til Harstad/Narvik lufthavn, Evenes, og jernbaneknutepunktet Narvik.
- E10/Rv 85 på strekningen Tjeldsund – Gullsfjordbotn – Langvassbukta i Nordland og Troms. Det er lagt til grunn delvis bompengefinansiering av utbyggingen. Prosjektet vil bedre vilkårene for næringsliv og

regional utvikling gjennom redusert reisetid og en mer effektiv infrastruktur fra Lofoten/Vesterålen til Lødingen, Evenes flyplass, Narvik og Harstad og ved at flaskehalsen for tungtransporten blir eliminert.

Ofofen regionråd begrunnet prioriteringen av denne strekningen som følger i sin uttalelse til Nordland Fylkeskommunes behandling av transportetatens forslag til Nasjonal Transportplan 2014-2023: Utbyggingen forventes å innebære en tidsbesparelse på 50 minutter på strekningen i tillegg til betydelig økning i regularitet og trafiksikkerhet. Dette vil være av stor viktighet for transport fra Lofoten, Vesterålen og Sør-Troms, utvikling av reiselivsnæringen, bedret trafikkgrunnlag for Harstad/Narvik lufthavn Evenes samt bedret internkommunikasjon i Midtre Hålogaland. En åpning av utvinning av olje og gass utenfor Lofoten og Vesterålen vil ytterligere gjøre behovet større.

- E6 forbi Ballangen. I første fireårsperiode prioriteres utbygging av E6 forbi Ballangen. Her legges vegen utenom sentrum. E6 har i tillegg til nasjonal funksjon en viktig regional funksjon ved å knytte sammen disse regionene. Redusert transporttid, transportkostnader og forutsigbarhet er en viktig forutsetning for næringslivsutvikling. Investeringen i E6 forbi Ballangen vil bidra til å knytte regionene tettere sammen.

E6 og E10 har begge stor betydning for regionens utvikling, men også for all transport som skjer gjennom Ofoten. Utforingene for E6 vil etter ferdigstillingen av Hålogalandbrua hovedsakelig ligge sør for Narvik.

Planlagte investeringer i farledere

- Harstad (Troms) og Tjeldsundet (Nordland) kommuner. Tiltaket består av utdypning av hovedled på flere steder, og vil øke sikkerheten i en led som i 2013 er trang og vanskelig å navigere i. Tiltaket strekker seg over grensen mellom Troms og Nordland med ca. en halvdel i hvert fylke.

Planlagte investeringer i havner

- Det er planlagt betydelige investeringer i Stamnetthavnen i Narvik, både i nye kaier og utskipningsanlegg for malm. Narvik Havn skal videreutvikle fortrinnet som intermodalt godsknutepunkt ved å etablere terminaler med tilknytning til bane, sjø og veg samt arealer på flere hundre mål tilrettelagt for trinnvis utbygging. Narvik havn har igangsatt et arbeid med sikte på tilrettelegging og etablering av nye havneterminaler/logistikkområder for både økt mineralhåndtering og annet gods, som på sikt vil kunne medføre betydelige infrastruktur-investeringer. Nye arealer gjøres tilgjengelig både på kort- og lengre sikt.

Investeringer i jernbanen

- I planperioden er det satt av 1,6 mrd. kr til flere investeringstiltak på Ofotbanen. Investeringene retter seg først og fremst mot tiltak som gir økt kapasitet for godstogene. Nye og forlengede kryssingsspor gir muligheten for at flere og lengre tog kan møtes på den enkeltsporede strekningen. Økt kryssingskapasitet vil bidra til mer robust trafikkavvikling for både person- og godstogene på Ofotbanen.

De store samferdselsprosjektene som enten er satt i gang eller forventes å bli igangsatt i løpet av de nærmeste årene ligger i hovedsak i Narvik. Våre informanter er tydelig på at tiltakene som iverksettes vil ha en positiv effekt på den videre utviklingen av både Narvik og regionen forøvrig. Som vi har vært inne på vil en videre utvikling av Evenes kunne skape positive ringvirkninger for hele regionen. Når den nye Hålogalandsbrua står ferdig vil man også kunne se en langt tettere integrering fra Narvik og nord mot Evenes, Tjeldsund og Harstadregionen.

Av de øvrige kommunene er det imidlertid kun i Evenes det ikke blir påpekt at vei og arealplanlegging i en eller annen grad er en viktig utfordring for fremtidig vekst. I Evenes fremheves en helhetlig og formålstjenlig logikk rundt sammenhengen mellom transportlinjer og arealutbygging.

3 GJENNOMGANG AV ENKELTKOMMUNER

I dette kapitlet gjennomgås utfordringer og muligheter for de fem kommunene. Det redegjøres for faktorer som hindrer vekst, fortrinn i de enkelte kommunene og hva som hindrer samspill med Narvik som regionsenter.

Det understrekes at kapitlet primært baseres på datamateriale fra intervjuene og kommuneplaner. Påstandene om vekstmuligheter er ikke ettergått i noen betydelig grad. At gjennomgangen baseres på intervjuene preger også innholdet. Med utgangspunkt i en temabasert liste har alle kommunene blitt kommentert, men vektlagt noe ulikt ettersom hva informantene har fokusert på. For alle kommunene er temaene demografi, kommunal kapasitet- og økonomi, kompetanse/rekruttering, arbeidsmarkedsstruktur, boligmarkedet, samferdsel, kultur- og fritidstilbud, næringsområder berørt. Avslutningsvis redegjøres det for særlige attraktive næringer i den enkelte kommune.

Hva angår kommunalt samarbeid med Narvik er følgende tema vektlagt: historisk samarbeidsklima, geografisk avstand / faktisk integrering, felles prosjekter og ønske om samarbeid.

Avslutningsvis, med utgangspunkt i disse temaene, oppsummeres utfordringene kommunene hver for seg og i samspill med Narvik.

3.1 Ballangen

3.1.1 FAKTORER SOM ER HEMMENDE FOR VEKST

Samtlige kommuner i regionen har demografiske utfordringer. Dette gjelder også Ballangen. Kommunen har en markant nedgang i aldersgruppen 20 – 40 år og en oppgang i aldersgruppen 60 +.

Ingen av kommunene i regionen har god økonomi, men Ballangen skiller seg ut med det største underskuddet per innbygger i hele Norge i 2014. Dette kan det være flere forklarende faktorer bak, blant annet har gjelde etter skoleinvesteringer og dårlig økonomisk drift blitt fremhevet. En særlig utfordring for kommunen er svært store velferdsytelser på grunn av landets høyeste andel uføre med 22,9 % av den arbeidsdyktige befolkningen (18-67 år). Det nasjonale gjennomsnittet er 9,4 %, mens Nordland for øvrig ligger i underkant av 12 %. Ballangen har også landets høyeste legemeldte sykefravær².

Gjennom intervjuene har det i tillegg blitt påpekt at det er en utfordring for kommunen at ungdom med høy utdanning ikke kommer tilbake etter endt utdanning. Informantene har videre påpekt at kommunen har utfordringer med rekruttering til kommunale tjenester, dette gjelder særlig leger, sykepleiere og lærere. For næringslivsaktører fremstår imidlertid ikke situasjonen om særlig utfordrende, og vi får oppgitt at de som regel har god søkermasse på sine stillinger.

Kapasitet til å jobbe med næringsutvikling og arealtilrettelegging påpekes videre som en utfordring for å skape vekst i kommunen.

² Nav.no

Ballangen har først og fremst en tydelig profil som bokommune, med begrenset arbeidsliv og lav sysselsetting i egen kommune. Arbeidsplassene er primært innen offentlig sektor, landbruk, industri, mineraler og havbruk, samt noe reiseliv.

Det å være en bokommune skaper et sterkt avhengighetsforhold til Narvik kommune, men det gir samtidig kommunen et eget særpreg og noe å satse videre på. Det er imidlertid vår vurdering at det er usikkert hvor positivt «bokommunestatusen» er for Ballangen. Riktignok gjenstår det lite utbyggingsmuligheter i og rundt Narvik sentrum, men når Hålogalandsbrua kommer på plass vil også kommuner og områder nord for Narvik, særlig Evenes, fremstå som mer attraktive pendlerkommuner. Med mindre vi ser en kraftig vekst i Narvik vil Ballangen derfor trolig ha utfordringer med å tiltrekke seg nye innbyggere, spesielt dersom kommunen ikke selv får et mer attraktivt og fleksibelt arbeidsmarked lokalt.

Begrenset fleksibilitet i boligmarkedet, med få alternativer til eneboliger er videre blitt fremhevet som en utfordring for kommunen. Dersom kommunen skulle oppleve vekst er imidlertid tilgangen på tomter relativt god og nærhet til et mer fleksibelt tilbud i Narvik gjør utfordringen noe mindre fremtredende for Ballangen enn de øvrige omlandskommunene.

3.1.2 KOMMUNENS FORTRINN I FORHOLD TIL RESTEN AV REGIONEN

Et fortrinn som understøtter kommunens muligheter som bokommune er det sterke fritidstilbudet i kommunen med mer enn 90 frivillige lag og foreninger og et aktivt idrettstilbud med stor dugnadsånd.

For å sikre et selvstendig og fleksibelt og attraktivt næringsliv i kommunen er marin næring den næringsmuligheten som særlig utpeker med potensial for utvikling. Dette er det flere som har fremhevet som en mulig vekstnæring for hele regionen, men Ballangen sammen med Tysfjord er de kommunene i regionen som er lengst i front i å utnytte denne muligheten. Daglig leder i Ballangen sjøfarm ser store utviklingsmuligheter for egen bedrift³. Med utnyttelse av hele Ofotenregionen er ser våre informanter svært stort potensial.

En annen vekstmulighet flere har fremhevet er reiseliv, men det er ikke vurdert dit hen her at Ballangen har et særlig konkurransefortrinn i forhold til de andre kommunene. Det har imidlertid blitt utpekt at kommunens nære samarbeid med VisitNarvik kan bidra til positive ringvirkninger fra vekst i reiselivet i Narvik.

Enkelte informanter har også pekt på at det i kommunen er muligheter for å vokse videre som landbrukskommune. Her får vi opplyst at det har vært mange nedleggelse av små gårder de siste årene, men at de som gjenstår fremstår som bærekraftig og med vekstmuligheter. Ut over dette fremhever våre informanter også at det fortsatt kan være uutnyttet potensial i bergverksnæringen.

3.1.3 FAKTORER FOR KOMMUNEN SOM HINDRER SAMSPILL MED NARVIK SOM REGIONSENTER

Informantene har en positiv holdning til et styrket samarbeid mellom Narvik og Ballangen, men det er et gjennomgående tema fra intervjuene at det historisk har vært et dårlig samarbeidsklima mellom Narvik og omlandskommunene. Ikke noen steder er dette mer tydelig enn i relasjonen mellom Ballangen og Narvik. Vårt inntrykk er at det er en positiv utvikling her, men at det fortsatt overskygges av historien med eksempler fra dårlig samarbeid fremfor å se fremover og felles muligheter. Det samarbeides også lite mellom kommunene, og det er kun innen landbruk det er et eksplisitt interkommunalt samarbeid mot Narvik.

³ http://www.fremover.no/lokale_nyheter/article7655554.ece

«Det er på grensen til nepotisme det vi ser i Narvik...»

- informant med utgangspunkt i Ballangen

Slik arbeidslivsstrukturen ser ut i Ballangen i dag med mer enn 30 % netto utpendling, primært til Narvik, og et begrenset internt arbeidsmarked er kommunen helt avhengig av en vellykket utvikling i Narvik. Bokommunemodellen forutsetter en sterk utvikling i Narvik. Dersom denne modellen skal være bærekraftig må det derfor være i kommunens interesse å ha et helt tydelig mål om å styrke veksten i Narvik.

3.2 Tjeldsund

3.2.1 FAKTORER SOM ER HEMMENDE FOR VEKST

Som vist i forrige kapittel er Tjeldsund den kommunen i regionen som har hatt kraftigst nedgang i befolkningstall med hele 13,3 % nedgang i perioden 2004- 2014. Kommunen har også størst negativ forskjell mellom aldersgruppene 20 – 40 og 60 +. Reduksjonene i aldersgruppen 20-40 år i denne perioden var på hele 38,1 %. I tillegg er det i Tjeldsund hvor denne forskjellen har økt mest de siste 10 årene. I følge informantene kan dette i hovedsak forklares med en reduksjon i statlige arbeidsplasser over tid og stadig mindre muligheter for unge mennesker i bygda.

Tjeldsund kommune domineres av tre store offentlige arbeidsplasser, Forsvaret, Norges Brannskole (eies og driftes av Direktoratet for sikkerhet og beredskap, DSB) og kommunen. Offentlige arbeidsplasser utgjør om lag 70 % av alle arbeidsplasser. Dette skaper et lite differensiert arbeidsmarked og er en utfordring med tanke på å tilby et fleksibelt arbeidsmarked for eksisterende arbeidstagere. Det er også et problem at man da ikke har mulighet til å tilby en attraktiv jobb nr. 2 for tilflyttere til statlige virksomheter. En videre konsekvens av en høy andel offentlige arbeidsplasser er for liten grundermentalitet, innovasjon og nyskaping. At så stor andel av arbeidsplassene i kommunen driftes av statlige foretak innebærer også at store og viktige beslutninger om utvikling og vekst tas utenfor kommunen. Forsvaret båndlegger i tillegg store areal som gjør det utfordrende å utarbeide kommunale planer, og skaper utfordringer for friluftslivsmulighetene i regionen fordi store militære områder er avsperrert for allmenheten.

På boligsiden fremheves det at kommunen har et lite fleksibelt boligmarked med lav omsetting og for få utleieenheter. Det er en spesiell utfordring for Tjeldsund at statlige virksomheter hurtig kan redusere antallet ansatte og slik sett skape en ubalanse i boligmarkedet. Det er lav privat investeringsvilje og det er vanskelig å oppnå konkurransedyktige priser på boliger.

I likhet med kapittel to er Tjeldsund en av de kommunene som har den svakeste forventede utviklingen i boligmassen. Det etterspørres en mer offensiv reguleringspolitikk fra næringslivet, og kommunen utreder mulighetene for å tilby mer attraktive boligtomter med større areal og strandlinje.

I Tjeldsund kommune blir det videre påpekt at det delvis er dårlig standard på hovedinnsfartsårene. Særlig fylkesveiene er underdimensjonert i forhold til behov. Dette skaper stor trafikkusikkerhet for gående og kjørende. Et svært begrenset kollektivtilbud poengteres også. Dette får konsekvenser for næringslivet og særlig brannskolens elever som oppholder seg i kommunen over korte tidsrom. Videre er det spesielt utfordrende med lite koordinerte overganger på kollektivtrafikk mot Troms fylke, blant annet fordi dette betyr at det er svært vanskelig å pendle til videregående skole i Harstad. Det er imidlertid kort reiseavstand til Evenes flyplass og selv om enkelte av informantene påpeker utfordringer knyttet til veinett og kollektiv er vår oppfatning at ikke dette nødvendigvis er et stort hinder for vekst.

«Offentlig kommunikasjon er en utfordring. Det er lite sømløst mellom Troms og Nordland. Timesvis med overganger og venting. Alt for dårlig tilbud.» - informant fra Tjeldsund

Kommunens manglende kapasitet til å tilrettelegge og jobbe for næringslivet fremheves også som en viktig veksthemmende faktor. For å sikre vekst er det spesielt viktig for kommunen å ha kapasitet til å jobbe strukturert mot stortinget og politiske beslutninger rundt offentlige arbeidsplasser. Avslutningsvis påpeker informantene det er utfordrende å skape vekst innen reiseliv på grunn av uenighet og konflikter opp mot reindriftsområder på Tjeldøya.

3.2.2 KOMMUNENS FORTRINN I FORHOLD TIL RESTEN AV REGIONEN

Selv om Norges brannskole og Forsvaret kan være ustabile arbeidsgivere er de også viktige for kommunen. En videre utvikling av Norges brannskole fremheves som et fortrinn, men dette en beslutning kommunen kun i begrenset grad kan påvirke. Det er imidlertid mye som tyder på at fagskolen blir værende i Tjeldsund. I tillegg er det varslet at forsvarets virksomhet skal utvides, og kommunen kan forvente om lag 400 ekstra ungdommer i alderen 18-23 til stede i kommunen i løpet av året.

Et annet fremtredende fortrinn for Tjeldsund er nærheten til flyplassen på Evenes. Kommunene har en stor arealreserve til næring, og nærheten til Evenes kan øke disse områdenes attraktivitet. I tillegg har Tjeldsund stort utviklingspotensial innen marin næring, reiseliv, landbruket og utvinning av mineraler. Angående reiseliv påpekes imidlertid faren for å komme i konflikt med reindriftsnæringen. Videre understrekes det at landbruket er i tilbakegang på grunn av liten omstillingsevne, og dels fordi sterke familieband til gårdene medfører forfall fremfor å overlate gårdsbrukene til noen utenfor familien. Økt vekst i mineralutvinning forutsetter bedre vilje fra grunneier.

Kommunens geografiske plassering skaper også mulighet for å dra nytte av omlandets kompetanse, herunder spesielt Harstad og Narvik (med ny Hålogalandsbru) innen en drøy times kjøreavstand. Hverken kommunen eller næringslivet erfarer at det er særskilt utfordrende å rekruttere personell med rett kompetanse.

Informantene påpeker at kommunen har et stort lokalt engasjement og godt bomiljø med mange lag, foreninger og bredt kulturliv. I kommunen er det også store ferdigregulerte områder med nærhet til både fjell og sjø med potensial for utbygging til bolig.

«Det er stor engasjement lokalt. Kommunen består av bygder og lokalsamfunn som på hver sin kant er ivrige på å utvikle bygda» - informant fra Tjeldsund

3.2.3 FAKTORER FOR KOMMUNEN SOM HINDRER SAMSPILL MED NARVIK SOM REGIONSENTER

Tjeldsund er lokalisert i ytterkanten av Ofotenregionen. Kommunen bindes sammen med Narvik med felles nærhet til fjorden, men i alle praktiske formål er Tjeldsund nærmere integrert mot Harstad. Når det kommer til interkommunale samarbeid er det også mot en tydelig integrering mot Skånland og et regionalt tyngdepunkt i Evenskjer – som igjen vokter mot Harstad. Informantene understreker at Harstad er en naturlig partner for Tjeldsund, og at befolkningen i mindre grad har et tydelig ønske om å styrke samarbeidet mot Narvik.

«Vi føler vel ikke tilhørighet til Narvik. Vi har en annen by som både er større og nærmere..» - Informant fra Tjeldsund

Næringslivet i kommunene peker på at utviklingen i Harstad er mer betydningsfull enn Narvik. I Harstad er det økende arealknapphet og stigende boligpriser. Dette vil kunne ha direkte påvirkning på utviklingen i Tjeldsund fordi de her kan sies å være del av et felles bo- og arbeidsmarked.

Det er først og fremst fjorden som binder Tjeldsund til Narvik og det er her det oppstår felles interesser. Et felles behov for havnetjenester og utvikling av marine næringer skaper rom for samarbeid med Narvik. Det påpekes imidlertid som en utfordring at Narvik har vært negative til utvikling av havbruksnæringen, som også har støttet opp om lokal motstand i kommunen mot dette. Videre vil samarbeid mot Narvik trolig være nyttig dersom man ser ut over regionen i en større øst-vest akse med Lofoten og Harstad mot nord- Sverige.

3.3 Tysfjord

3.3.1 FAKTORER SOM ER HEMMENDE FOR VEKST

Tysfjord kommune utarbeidet i 2012 en grundig oppdatering av kommuneplanens samfunnsdel der blant annet kommunens utfordringer synliggjøres. På et overordnet nivå peker planen på utfordringer knyttet til befolkning, velferd, næring, og samisk kultur og språk. I det følgende presenteres disse utfordringene nærmere med hovedvekt på kommuneplanen, supplert med funn fra intervjuene.

Tysfjord har den nest høyeste negative utvikling i innbyggertall i regionen og den kommunen med lavest forventet økning i innbyggertall, og derav lavest behov for nye boliger. Tysfjord har også den nest høyeste negative demografiske utviklingen. De siste 10 årene representerer en nesten 20 % nedgang for aldersgruppen 20-40 år.

Kommuneplanen peker på at det er en ulik demografisk utvikling innad i kommunen. Grunnkretsene Drag og Helleland har hatt en stabil befolkningsutvikling mellom 1999 og 2010. De andre kretsene har alle hatt befolkningsnedgang. Utkantkretsene har hatt størst folketallsnedgang. Dette skyldes i stor grad en sentralisering i kommunen der andelen bosatte i sentrumskretser øker på bekostning av bosatte i utkantkretser. Samtidig mister også sentrumskretsene folk, og da særlig kvinner.

En styrking av senterne kan ha en positiv effekt ved at det kan bidra til å opprettholde levedyktige sentre med kultur, idrett og handel. Det betyr imidlertid også at grunnlaget for slike tjenester svekkes i de mer regionale delene av kommunen.

Tysfjord kommer dårlig ut på mange levekårsindikatorer, både i forhold til Nordland og landet sett under ett. Det er en stor andel uføretrygdede, enslige forsørgere, barn på barnevernstiltak, livsstilsrelaterte sykdommer og sosialhjelpsmottakere.

Tysfjord har en stor andel sysselsatte innenfor industrien, og en lav andel sysselsatte innen tjenesteytende næringer og teknologiske tjenester. Tre større industrivirksomheter sammen med oppdrettsnæring og offentlig virksomhet utgjør ryggraden i den lokale næringsvirksomheten. Denne sentraliseringen av arbeidskraft er uheldig både med tanke på attraktivitet som bo- og arbeidssted, men for den økonomiske utviklingen sett under ett. Økende effektivisering i denne sektoren har medført betydelige nedskjæringer, og når ansatte går av med pensjon erstattes ikke disse. Tysfjord har heller ikke maktet å tiltrekke seg statlige arbeidsplasser. Totalt sett har kommunene en sårbar næringsstruktur.

Tysfjord kommune er den eneste kommunen i Norge der lulesamisk språk er sidestilt med norsk. En viktig utfordring for kommunen er å opprettholde lulesamisk språk, samisk kultur og samisk samfunnsliv for på den måten å styrke denne viktige kulturarven og den samiske identiteten i kommunen. Når det gjelder kultur- og fritidstilbudet i kommunen for øvrig fremheves det også for Tysfjord at det har en bred og aktiv lokallagsaktivitet.

En annen kommunal utfordring er å sikre tilstrekkelig kompetanse og kapasitet for å kunne levere gode offentlige tjenester. Informantene peker blant annet på at kommunens eksisterende næringsplan er utdatert.

En sentral representant for næringslivet i kommunen påpeker imidlertid at det ikke er noe mer utfordrende for dem enn andre sammenlignbare distriktskommuner å rekruttere kompetent arbeidskraft.

Det er ikke mulig å diskutere utfordringer i Tysfjord uten å nevne samferdsel. Tysfjorden deler kommunen i to, og krever transport på ferje for hovedtransportåren mellom sør og nord; E6. En bro hadde trolig bidratt til at kommunen kunne fremstått mer helhetlig men informantene har ingen forhåpninger om at dette kan skje i nær fremtid og det foreligger ingen konkrete planer om å dette. Fra våre informanter har det blitt påpekt at det i dag er utfordrende å tilby et tilstrekkelig tjenestetilbud i kommunens to hovedsenter, Drag og Kjølsvik. Det har også blitt fremhevet at avstanden mellom de to senterne genererer få muligheter for effektivt sambruk. På grunn av avstanden vil et tilbud utviklet på et av stedene derfor kun ha begrenset nytteverdi for innbyggere på det andre stedet. I følge informantene fører dette til dårlig samarbeidsklima mellom stedene, noe som har vært til gjenstand for politiske disputt i kommunen. Dette forsterkes også ved at de to områdene av kommunen er delt mellom to ulike helseforetak og det er kun innbyggere på nordsiden av Tysfjorden som søker til Narvik sykehus.

«En bro hadde selvsagt gjort mye med kommunen, men vi kan nesten ikke forlange det. Håper det kommer i min levetid, men da er vi vel kanskje allerede delt som kommune..» -

Informant fra Tysfjord

Videre påpekes det at store utfordringer på kommunens boligmarked, med lite fleksibilitet, svært lav omsetting, og et begrenset tilbud på leiemarkedet.

3.3.2 KOMMUNENS FORTRINN I FORHOLD TIL RESTEN AV REGIONEN

Alle kommunene i Ofotenregionen fremhever friluftsliv og turismemuligheter som et konkurransefortrinn, men Tysfjord har kanskje noen helt spesielle forutsetninger med Norges nasjonalfjell og samisk kultur. I internasjonale reiseguides fremheves spesielt muligheten hvalsafari⁴.

Tysfjord understrekes også at har et stort vekstpotensial innenfor marin næring.

3.3.3 FAKTORER FOR KOMMUNEN SOM HINDRER SAMSPILL MED NARVIK SOM REGIONSENTER

I kommunestrukturutredningen for Ofotenregionen foreslår Telemarksforskning en todeling av kommunen der den nordlige delen integreres mot Ofoten og en storkommune med Narvik som senter, mens den sørlige delen retter seg mot Salten og Bodø som regionsenter. Fra sørsiden av kommunene er det store geografiske avstander med om lag 2,5 timers kjøretid både til Narvik og til Bodø. Det som taler for en tettere integrering sørover er den nære pendlingsintegrasjonen mot Hamarøy og relativt kort kjøretid til handelssenteret Fauske. Ser man på pendlingsmønstre i regionen er det liten arbeidsdeling mellom Tysfjord og Narvik. Kun om lag 20 personer pendler fra Tysfjord til Narvik.

Gjennom intervjuene fremkommer det et klart inntrykk til reell vilje til å øke samarbeidet mot Narvik. Utfordringen fra kommunens ståsted er at man oppfatter seg selv som en utkant i regionen, og savner et større ønske og tydelighet fra Narvik om å være drivkraft for integrering. For næringslivet i kommunene er det liten samhandling/ samarbeid direkte mot selskaper i Narvik. Informantene mener videre at utfordringen for et mer aktivt samarbeid mot Narvik ligger i at flere lokalpolitikere ikke ønsker å styrke samarbeidet mot Narvik.

⁴ http://www.fremover.no/Her_mener_Lonely_Planet_at_du_b_r_v_re_2__desember-5-17-1109.html

3.4 Evenes

3.4.1 FAKTORER SOM ER HEMMENDE FOR VEKST

Evenes sliter som de andre kommunene i regionen med demografiske utfordringer. Siden 2004 har befolkningsandelen over 60 år økt med 27 % og aldersgruppen 20 – 40 år er redusert med 16,7 %.

I Evenes fremheves kommunens manglende kapasitet til å utvikle næringslivet, men som det påpekes under har Evenes i utgangspunktet relativt gode forutsetninger for videre vekst.

«Det er den manglende kapasitet til å drive med næringsutvikling som er viktigst. Det er så enkelt at dersom du har arbeidsplasser vil det bo folk der.» - Informant fra Evenes

For næringsetableringer er det en utfordring i boligmarkedet med begrenset fleksibelt tilbud og lav omsetting. Kommunen har imidlertid ledig og ferdigregulerte tomteareal som kan skape vekstmuligheter dersom noen ønsker å etablere seg i kommunen.

3.4.2 KOMMUNENS FORTRINN I FORHOLD TIL RESTEN AV REGIONEN

Sett fra Evenes ståsted er det en kommune med gode rammebetingelser og muligheter for vekst. Kommunen ligger strategisk godt plassert med E10, E6, havnemuligheter og en regional flyplass som binder kommunen mot Harstad, Lofoten og Narvik. Vekstområdene i kommunen er nært koblet til den eksisterende infrastrukturen, og vil potensielt bli løftet enda mer ved fremtidig planlagte tiltak, herunder Hålogalandsveien som er planlagt startet opp i 2017. Dette vil styrke infrastrukturen også i retning Harstad og Sortland. Kommune har en liten organisasjon, og informantene understreker at de har svært god intern samordning og i stand til å fatte raske beslutninger ved behov.

Flyplassen er i dag en av flyplassene i Norge med minst næringsaktivitet tilknyttet flyplassen, og fra flere hold gjøres det et poeng av vekstpotensialet her. Av muligheter fremheves blant annet knoppskyting innenfor reiseliv og et potensial til å jobbe mer helhetlig rundt logistikknæringen i Ofotenregionen med havner, jernbane og flyplass. En videre satsning på chartertrafikk foreslås som et tiltak som vil kunne øke næringsutvikling og bedriftsetableringer i tilknytning til flyplassen. Flyplassen er i stadig vekst og 2014 ble et rekordår med over 700 000 passasjerer⁵.

Evenes har i dag en dypvannskai som brukes av Narvik havn ved behov, men kommunen har ikke noe særlig areal i tilknytning til denne. Havna eies også av forsvaret.

Evenes har mye ferdigregulert og byggeklare tomter. Dette vil potensielt bli et konkurransefortrinn når Hålogalandsbrua er ferdigstilt, og Evenes i større grad kan fungere som bo-kommune for Narvik. Ny bro vil også øke samspillet med Narvik og ha en forsterkende dynamikk som en integrert arbeidsregion.

Informantene påpeker at å tiltrekke relevant kompetanse ikke er en stor utfordring, og at kommunen har en relativt fleksibel arbeidsstokk. Selv om mye er orientert mot flyplassen er det stor variasjon med tanke på hva slags fagarbeidere som jobber i kommunen. Det fremkommer imidlertid fra intervjuene at det er utfordrende å skaffe ingeniører. Det understrekes at dette er en generell og nasjonal utfordring som ikke er spesifikk for Evenes eller Ofotenregionen.

⁵ http://www.fremover.no/Det_ble_nok_et_jubel_r-5-17-15246.html

Kommunen mener selv at de har et sterkt bygdeengasjement og bredt kulturtilbud med et lag eller forening per 20. innbygger. Det at kommunen i tillegg ligger midt mellom Harstad og Narvik med relativt kort reisetid anses som en mulighet for å få tilgang til et bredt kulturtilbud.

Det er også blitt fremhevet som et fortrinn at kommunen har et relativt velfungerende interkommunalt samarbeid mot Tjeldsund og Skånland. Dette vil potensielt muliggjøre en mer effektiv administrasjon av kommunene.

3.4.3 FAKTORER FOR KOMMUNEN SOM HINDRER SAMSPILL MED NARVIK SOM REGIONSENTER

Evenes' sentrale plassering midt mellom Harstad og Narvik skaper muligheter, men også en utfordring med tanke på å skape et effektivt samspill mot Narvik. Om man ser på utpendling fra kommunene er det en tettere integrering mot Skånland og Harstad, og kommunen har et sterkt regionalt samarbeid med Skånland og Tjeldsund gjennom ETS- samarbeidet. Kommunestrukturutredningen til Telemarkforskning⁶ viser også gjennom en spørreundersøkelse at en overvekt av politikere i kommunen føler en sterkere tilhørighet mot Harstad.

Det er en sterkere integrering mot Narvik om man ser på innpendling. Det er også blitt fremhevet at det er en sterk politisk bevissthet rundt samarbeid i Ofoten og et ønske om å styrke denne regionen. En ny Hålogalandsbro vil trolig også øke tilhørigheten mot Narvik. Informantene viser til at det i Evenes er geografiske variasjoner, og at det er flere av ytterkommunene som orienterer seg mot Harstad, mens innbyggere i Bogenområdet ser mer mot Narvik.

For Evenes blir det også, i likhet med Ballangen, særlig understreket at det historisk sett har vært et dårlig samarbeid mellom kommunene. Av konkrete eksempler vises det til at næringslivsaktører i Narvik kommune har unngått å vise til et aktuelt næringsområde i Evenes i forbindelse med mulige bedriftsetableringer. Som sitatet under viser til opplever et flertall av informantene at Narvik er en betydelig premissleverandør for utvikling i regionen.

«... en kjerne i regionen er at når Narvik gjør noen vedtak påvirker det holdninger og omdømme for hele regionen. Det ligger føringer på debatten og de blir talerør ut over regionen. Et negativt vedtak der legger premisser.» - informant fra Evenes om debatten knyttet til marine næringer.

3.5 Narvik

3.5.1 FAKTORER SOM ER HEMMENDE FOR VEKST

Narvik er den eneste kommunen i regionen som over den siste 10-års perioden ikke har opplevd negativ befolkningsutvikling. Utviklingen er imidlertid på kun 0,9 %, og den demografiske sammensetningen i Narvik har hatt en negativ utvikling med en stadig økende andel eldre. Befolkningen i aldersgruppen 60 + har økt med 14 %. Dette er langt unna befolkningsutviklingen i byer med tilsvarende størrelse andre steder i landet.

I Narvik er det dels ulike og motstridende oppfatninger om hva som hemmer vekst. Enkelte av informantene legger særlig vekt på at det er en manglende omstillingsvilje og negativ holdning til nye forslag i kommunen (både administrativt og blant befolkningen) som er til hinder for byens utvikling. Her fremheves særlig kommunens nei-vedtak til marine næringer. Flere informanter fremhever at tiltak blir møtt med negativitet og at man av den grunn «mister» store næringsetableringer. En negativ holdning til potensielle vekstnæringer kan

⁶ Utredning av kommunestruktur i Ofoten. TF- rapport nr. 344. Telemarkforskning. 2014.

være spesielt hemmende for Narvik der utviklingen er lav. I Narvik har det de siste årene blitt nedlagt flere statlige høykompetanse arbeidsplasser, samt en stor teknologibedrift (REC).

«Kommunen mangler virkelighetsforståelse – de lukker øynene for hvor utsatt regionen egentlig er» - Informant fra Narvik

Samtlige informanter erkjenner at dette er en utfordring, men det er noe ulik oppfatning knyttet til i hvilken grad dette er historiske hendelser, og noen mener at dette er i ferd med å endre seg til det bedre.

Flere av informantene har påpekt at Narvik kommune mangler både areal regulert til næringsformål, samt at eksisterende areal delvis er for detaljert/båndlagt og lite fleksibelt. Det påpekes blant annet at kommunen har hatt en gods- og logistikksatsning siden 1992 uten at det foreligger en konkret arealbruksstrategi. Relatert til manglende areal hevdes også saktegående saksbehandling som en veksthemmende faktor.

Næringsutviklingsaktører i kommunen peker på at det er en utfordring for kommunen at de ikke har kapasitet til å jobbe med proaktivt næringsarbeid som potensielt kunne motvirket en negativ utvikling, og mer aktivt fulgt opp en portefølje av bedrifter. Fra næringsutviklingsaktører fremheves det videre som en veksthemmende utfordring i begrenset tilgang på tidligfasekapital for å kunne bistå bedrifter som ønsker å vokse.

Narvik har et bypreg med et relativt differensiert arbeidsliv, men det noen bransjer som er svært dominerende, og delvis svært avhengig av råvarepriser. Dette gjør næringslivet utsatt, men samtidig har det gitt kommunen en ganske tydelig profil og konkurransefortrinn. LKAB er og har vært den største arbeidsgiveren i byen. Gjennom tunge infrastrukturinvesteringer har selskapet bidratt til å bygge byen som den er i dag og satt svært tydelige spor på Narviks utvikling, herunder de senere årene investeringer i havneanlegget og på Ofotbanen.

Som regionens eneste by står Narvik ovenfor andre typer utfordringer enn regionen for øvrig. Sammenlignet med andre byer av tilsvarende størrelse mener flere informanter at Narvik har større potensial til å utvikle bymiljøet og urbane kvaliteter som kan øke byens attraktivitet. Her har imidlertid Narvik iverksatt flere tiltak, herunder bygging av nytt senter, og langsiktige planer om å legge E6 utenom sentrum. E6 går i dag gjennom Narvik sentrum, og strekningen er svært trafikkbelastet. Med bakgrunn i at blant annet godstransporten er sterkt økende foreslår Statens Vegvesen å bygge en tunnel for å lede gjennomgangstrafikk utenom sentrumskjernen. Statens vegvesen har i samarbeid med Narvik kommune startet jobben med å utarbeide forslag til detaljreguleringsplan. Når Narvik flyplass legges ned i 2017, i forbindelse med at Hålogalandsbrua står ferdig, kan de da frigitte arealer gi muligheter for ytterligere utvikling og nye næringsetableringer.

3.5.2 KOMMUNENS FORTRINN I FORHOLD TIL RESTEN AV REGIONEN

Som regionens eneste by har Narvik også det største spekteret av muligheter innenfor ulike næringer. En fortsatt innsats mot etablerte næringer vil være viktig, men en videre utvikling vil trolig også handle om evne å gripe de mulighetene som dukker opp.

Når Hålogalandsbrua står ferdig vil kjøretiden fra Narvik sentrum til bydelen Bjerkvik, til nabokommunene og til bysenterne Harstad og Tromsø kortes ned med 18 min. Dette vil være positivt både for utviklingen i Narvik og for et mer integrert bo- og arbeidsmarked i regionen. For næringslivet vil det være positivt at reisetiden til flyplassen kuttes ned. Dette gjelder også kjøretiden for fisketransport fra Lofoten og Vesterålen til togforbindelsen i Narvik. Full utnyttelse av potensialet med ny forutsetter imidlertid en ferdigregulering av Øyjordet som boområde, som våre informanter har påpekt kan ta lang tid. Mye av den eventuelle bolig- og næringsveksten kan man derfor regne med at den første tiden vil komme i Bjerkvik og nabokommunen Evenes.

Høgskolen i Narvik sørger for god tilgang på kvalifisert arbeidskraft. Det er også positivt for byen at høgskolen tiltrekker seg mange internasjonale studenter.

Av andre utviklingsmuligheter understrekes betydningen av å øke kapasiteten på Ofotbanen med flere møtespor og dobbeltspor, og en framtidig utvikling av havnestruktur.

Som regionens eneste by har Narvik det eneste relativt velfungerende boligmarkedet i regionen. Kommunen mangler en komplett oversikt, men fra næringslivets side gis det inntrykk av at boligmarkedet er tilstrekkelig fleksibelt med gode muligheter både for leie og nye tomter dersom man ønsker å bygge.

Kommunen hevdes også å ha et godt kultur- og idrettstilbud med særlig vekst rundt ishockeymiljøet.

3.6 Oppsummert – utfordringer i enkeltkommuner

På neste side oppsummeres utfordringsbildet for kommunen samlet sett. Oppsummeringen er på et overordnet nivå og hvert tema matchet med en kommune har en fargekode; rødt, gult eller grønt. Rødt indikerer at temaet er en utfordring for kommunen, gult er nøytralt, mens grønt indikerer at temaet er en positiv faktor for kommunen.

Tabell 8 Oppsummert utfordringer og muligheter i de enkelte kommunene

	Ballangen	Evenes	Tysfjord	Tjeldsund	Narvik	Noter
Demografi						
Økonomi og kapasitet						1
Kompetanse/ rekrutering						
Arbeidsmarkedsstruktur						
Boligmarkedet						
Samferdsel						2
Kultur og fritidstilbud						3
Næringsområder						4
Attraktive næringsmuligheter	Marin næring	Marin næring, flyplassen, logistikk	Marin næring, reiseliv	Offentlige arbeidsplasser (herunder Norges Brannskole), marin næring, mineraler	Teknologi, mineraler, logistikk	

- 1) Narviks kapasitet er langt større enn de øvrige kommunene, men sammenlignet med øvrige mellomstore byer fremstår den som relativt begrenset og det er tydelig behov for mer kapasitet og kapital til investeringer.
- 2) Narvik har god vei, luft, kai og – og jernbanedekning, men blir gul fordi det er store muligheter til å gjøre mer innenfor utvikling av sentrum.
- 3) Tysfjord er markert med gult på grunn av utfordringer med å ivareta samisk kultur
- 4) Alle kommuner har noe ledig areal tilgjengelig, men Narvik begynner å få begrensninger i byområdet og i Tysfjord er det spesielt noe manglende kapasitet i området rundt Drag.

Lokalsamfunnsengasjementet med fritidstilbud er fremhevet som en styrke i alle kommuner (Tjeldsund markert med gult på grunn av utfordringer med å ivareta samisk kultur). Spesielt i omlandskommunene er det en stor andel lokale lag og foreninger som skaper grobunn for gode bomiljø. Kulturtilbudet anses jevnt over til å være relativt bra, men ekstra vekt på de store festivalene og prosjektene som finner sted i Narvik.

Flere av informantene har også vært inne på temaet kompetanse og utdanning hvor mangelen på videregående skoler utenom Narvik fremheves som en utfordring. Til å være såpass små kommuner er det imidlertid få som peker på utfordringer knyttet til å skaffe kvalifisert personell til ulike stillinger i både kommunal og privat sektor.

Av andre felles kommunale utfordringer fremheves: demografi, kommunal kapasitet og kommunal økonomi. Samtlige kommuner har også strukturelle utfordringer på arbeidsmarkedet, men Evenes og Ballangen har et noe mer variert arbeidsmarked. Boligmarkedet er en utfordring for samtlige kommuner med unntak av Narvik.

Samtlige kommuner har vekstnæringer, og alle kommuner oppgir å ha mye tilgjengelig næringsareal, dog med noen begrensninger i Tysfjord og Narvik.

Når det kommer til samarbeid og samspill mot Narvik viser tabellen nedenfor at det særlig er mot Ballangen og Evenes at samarbeidsklimaet er utfordrende. Det betyr ikke at relasjonene mot Tjeldsund og Tysfjord historisk har vært god, men at den geografiske avstanden er så stor og den faktiske integreringen såpass liten at det ikke har vært potensiale for å utvikle et like markant samarbeidsklima. Enda en samarbeidsutfordring på tvers er fraværet av felles prosjekter. Med unntak av Ballangen er det i liten grad noe entydig ønske om å samarbeide mer mot Narvik. Dette diskuteres videre i de påfølgende kapitlene.

Tabell 9 Oppsummert utfordringer i samspill med Narvik.

	Ballangen	Tjeldsund	Tysfjord	Evenes	Noter
Historisk samarbeidsklima					1
Geografisk avstand/ faktisk integrering					
Felles prosjekter					
Ønske om samarbeid					2

- 1) Historisk sett få relasjoner mot Narvik i Tjeldsund og Tysfjord
- 2) Tysfjord fremstår som todelt hvor det primært er nordsiden som ønsker samarbeid mot Narvik. I Evenes er det mange som ønsker å prioritere samarbeid mot Harstad og/ eller et styrket ETS – samarbeid.

4 UTFORDRINGER I REGIONEN SAMLET SETT

I dette kapittelet oppsummeres de største hindringene for vekst for regionen basert på de to foregående kapitlene sammen med det generelle hovedinntrykket fra intervjuene. Først presenteres overordnede utfordring som beskriver situasjonen i regionen, nemlig demografi, arbeidsplasser og økonomi. Deretter ser vi på utfordringer som kan sies å være mer bakenforliggende og forklarende for dagens situasjon.

4.1 Demografi og tap av arbeidsplasser

Alle kommuner opplever befolkningsnedgang med unntak av Narvik. Imidlertid har også Narvik en svak negativ utvikling preget av stadig flere eldre innbyggere. Likevel vil en stadig økende forskjell mellom kommunene gradvis øke Narviks betydning for de omkringliggende kommunene, spesielt gjennom økt ansvar for regionens tjenesteproduksjon.

For enkeltkommuner er utviklingen og fremtidig prognoser svært alvorlig. Tjeldsund og Tysfjord har i perioden 2004 til 2014 hatt en befolkningsnedgang på henholdsvis 13,3 % og 9,5 %. Dette er alvorlig nok i seg selv, men når vi også vet at nedgangen i all hovedsak skyldes færre innbyggere i aldersgruppen 20-40 år får dette store konsekvenser for kommunene med blant annet mindre skatteinntekter, større utgifter til eldreomsorg, færre ressurssterke bidragsyttere til lokalsamfunnet, færre arbeidstagere og et mindre differensiert arbeidsliv. Slike strukturelle utfordringer gjør at behovet for omsorgstjenester for eldre vil belegge en stadig større andel av kommunebudsjettet enn innsatsen for å tilrettelegge for de yngre i samfunnet. Spesielt Tjeldsund og Evenes har stor ubalanse mellom unge voksne og godt voksne innbyggere med press på prioritering mellom tjenesteproduksjon mot unge og tjenesteproduksjon mot eldre.

Regionen er preget av få, store industribedrifter og statlige foretak som arbeidsgivere. Dette skaper, uavhengig av hvor i verden man befinner seg, dårligere forutsetninger for videre vekst, omstilling og diversifisering av arbeidslivet, og grundervirksomhet. Det er også en utfordring for regionen at man er så utsatt for konjunkturer og internasjonale råvarepriser. Samtlige av kommunene har i større eller mindre grad hatt en reduksjon eller endring i arbeidsmarkedet. I tillegg er det utfordrende at flere av arbeidsplassene som har gått tapt har vært besatt av høytlønnet arbeidskraft med stor kjøpekraft (som for eksempel REC), eller er statlige arbeidsplasser hvor arbeidskraften gjerne både er høytlønnet og har høy utdannelse.

4.2 Kommuneøkonomi- og kapasitet

To av kommunene i regionen er på Robek-listen over kommuner med utfordrende økonomisk situasjon, og de små kommunene understreker at de har svært lite kapasitet og dels manglende kompetanse til å drive et aktivt og strategisk næringsarbeid. I Ofoten det mange som står utenfor arbeidslivet, og uføreandelen er høy. Innad i regionen endrer sentralisering av befolkningen både behov for tjenester og evnen til å dekke tjenestebehov.

Dette gjenspeiles i manglende midler til gjennomføring av gode tiltak, spesielt tidligfasekapital som Futurum i Narvik har vist at gir resultater, men som vanskeliggjøres av for lite ressurser til oppfølging og koordinering av mot næringslivet. Det får eksempelvis konsekvenser ved at det offentlige ikke har nok klarhet og oversikt over næringsareal, og at man kan drive lite målrettet og strukturert arbeid mot etablert næringsliv eller en portefølje man særlig ønsker å satse mot.

4.3 Regional integrering

Kapittel to viste at regionen i liten grad er et integrert og sammenhengende bo- og arbeidsmarked. Det er kun fra Ballangen og delvis Evenes at det i noen betydelig grad pendles inn og ut av Narvik. Mot Ballangen regner vi med at dette vil forbli relativt stabilt, mens ny Hålogalandsbro kan styrke integrering mot Evenes. Når det gjelder Evenes er det imidlertid også en sterk kobling mot Harstad, og en eventuell kommunesammenslåing i

den retningen (enten i en storkommune med Harstad, eller gjennom ETS-samarbeidet) kan svekke integreringen mot Narvik. Angående den offentlige tjenesteproduksjonen er det i liten grad spesialisering mellom kommunene.

Fra både næringslivet og øvrige informanter påpekes det at Tjeldsund ikke har noen tilhørighetsfølelse mot Narvik, at Tysfjord er delt i to av fjorden med delvis integrering mot Salten og Bodø, og at Evenes også har sterke bånd mot Harstad. Likevel er det et poeng, som det kom frem i kapittel to, at næringslivsstrukturen er sterkt sentrert rundt Narvik og at i et samhandlingsperspektiv er Narvik viktig for regionen. Innenfor varehandel, handel med varer til næringslivet, transporttjenester, tjenester mot bedriftene, avansert verkstedproduksjon, utdanning og finansvirksomhet, er de fleste større aktørene lokalisert i Narvik og leverer tjenester til omlandskommunene i Ofotenregionen.

4.4 Samarbeid og samspill

Andelen interkommunalt samarbeid er lav, og som rapporten påpeker er det lav tradisjon for og mange negative erfaringer angående regionalt samarbeid. At Narvik er seg selv nærmest virker å være en etablert sannhet i regionen, men flere fremhever allikevel at det er en positiv endring på gang. Det understrekes at vårt inntrykk fra informantene ikke er et introvert syn, men faktisk heller viser et sterkt ønske og vilje til å samarbeide med omlandskommunene.

«Det har skjedd en vanvittig utvikling i Narviks samspill og holdning mot regionen. Det har vært mye mer positivt de siste årene.» – Informant fra Evenes

Det er uansett en utfordring for regionens vekstpotensiale at det i liten grad er etablert forpliktende samarbeidsfora. Gjennom Ofoten regionråd møtes administrativ og politisk ledelse jevnlig og det er etablert et forum som jobber for felles prioriteringer. Ofoten regionråd utarbeidet i 2011 en felles strategisk næringsplan for regionen, men informantene er tydelig på at denne ikke brukes som et aktivt styringsverktøy ut over Narvik kommunes grenser. Ut over dette finnes det ikke noen felles planverk eller oversikt over aktuelle problemstillinger. De som møtes har bedret samspill og samhandling, men for at dette skal få betydningen for regional utvikling må dette forankres mye bedre i kommunestyrene, befolkningen, nærings- og foreningslivet og pressen m.fl.

4.5 Holdning til endringer

I vår studie har vi ikke undersøkt om det er konkret hold i påstandene om at regionen preges av en negativ holdning til endring. Spesielt gjelder dette Narvik kommune, og har blitt understreket av så mange informanter at det må trekkes frem i en oppsummering. Svært mange av informantene mener det er en sentral utfordring for regionen at flere beslutningstakere i Narvik kommune i alt for stor utstrekning er blendet av fordums storhet, viser liten grad av endringsvilje, uten å være klar over hvor utsatt regionen faktisk er, og hvor viktig det er å understøtte tiltak som kan skape vekst og nye arbeidsplasser.

4.6 Boligmarkedet

Med unntak av Narvik er samtlige kommuner i regionen preget av strukturelle utfordringer på boligmarkedet. Boligmarkedet fremstår som dysfunksjonelt med lav omsetting og svært lite valgmuligheter for potensielle nyetablerere. Som vist i kapittel to skjer nesten 95 % av all aktivitet i boligmarkedet i Narvik, men bilde ellers er noe ulikt i de fire omlandskommunene med Ballangen og Evenes som potensielle bo-kommuner for Narvik.

Utfordringen er dog like reell for alle kommuner. Selv om man i distriktskommuner gjør en betydelig innsats for å utvikle det lokale næringslivet har vi sett fra flere eksempler på at man uten et funksjonelt boligmarked får store utfordringer med å skape vekst⁷.

St.meld.17 (2012-2013)⁸ peker på en rekke boligutfordringer som knytter seg til å skape vekst og utvikling i distriktene, dette er også gjenkjennbart fra omlandskommunene i Ofotenregionen.

- **Manglende tro på fortjeneste ved senere salg** av boliger. Henger sammen med lave boligpriser og svak prisvekst som kan gjøre det vanskeligere å få lån til boliginvestering samt hindre boligbygging.
- Vanskeligheter med å tilpasse boligmarkedet til **brå samfunnsendringer** som periodevise ekspansjoner i næringslivet og stor rekruttering av arbeidskraft.
- **Mange tomme boliger**, hvor særlig tidligere helårsboliger blir brukt som fritidsboliger og er ikke tilgjengelig for salg eller leie.
- **Mange kommunale boliger og lave leiepriser** øker barrieren for private utbyggere i å sette i gang utleieprosjekter.

⁷ Denne anerkjennelsen programmet «boligetablering i distriktene» baseres på.

<http://www.husbanken.no/boligetablering-i-distriktene/>

⁸ Meld. St. 17 (2012–2013) Byggje – bu – leve. Ein bustadpolitikk for den einskilde, samfunnet og framtidige generasjonar

5 MULIGHETER OG ANBEFALINGER

Dette kapittelet diskuterer hvordan funnene fra rapporten kan brukes til å utforme konkrete tiltak og handlinger for en eventuell fase to av byregionprogrammet. Først oppsummeres noen sentrale utfordringer knyttet til regionalt samarbeid. Deretter foreslås det konkrete tiltak for å bedre det regionale samarbeidet under overskriftene: **Styrke arenaer** og **overordnede samarbeidsprosjekter**.

I kapittel 5.2 redegjøres det for andre konkrete tiltak som kan bidra til å skape arbeidsplasser og positiv vekst i boligmarkedet, samt endre negative holdninger.

En vellykket gjennomføring av riktige tiltak kan på sikt skape flere arbeidsplasser, tiltrekke flere innbyggere til regionene og skape en økt regional vekstkraft. Avslutningsvis gjøres det en oppsummering og prioritering av tiltak.

5.1 Samarbeid og organisering

Som redegjort for tidligere kan det kun i noen grad konkluderes med at Ofotenregionen er et felles bo- og arbeidsmarked. Det ligger utenfor denne rapportens mandat å diskutere kommunestrukturen og regioninndeling for Ofotenregionen, men slik vi vurderer det må det uansett gjøres noen konkrete prioriteringer kommunene i mellom, dersom målet er å skape felles tilslutning til tiltak som gagnar hele regionen.

Narvik er den store drivkraften i regionen, men det er kun Ballangen og Evenes som i vesentlig grad påvirkes av dette på en positiv måte. Skal samtlige kommuner i regionene oppleve at de får noe ut av samarbeidet må det utarbeides politisk forankrede strategier og klare målsetninger for samfunnsutviklingen. Et viktig suksesskriterium er å **bli enige om felles prioriteringer, hva det skal satses på, og ikke minst hvordan det skal følges opp**. Et slikt arbeid må bygge på en forståelse om at «det som er bra for naboen, er bra for meg».

En suksessfull region har større gjennomslagskraft og gjennomføringsevne, og skal Tysfjord og Tjeldsund bli en aktiv part i Ofotenregionen må det også tydeliggjøres overfor kommunene hva de kan tjene på å delta gjennom i samarbeidet. Narvik må videre innta en «storebrorrolle» og tilby omlandskommunene mer for å sikre samarbeid.

«Narvik kan sammenlignes med bølla i gata – når han er ferdig med å være bølle må han overprestere dersom han skal få venner» - Politisk leder

Sitatet over er hentet fra en av våre informanter og referer til at selv om Narvik har begynt å bli mer imøtekommende og uttrykker ønske om å samarbeid med omkringliggende kommuner, må Narvik være storhert og ta et forholdsmessig stort ansvar for den videre utviklingen i regionen.

5.1.1 STYRKE ARENAER

Å møtes ofte og diskutere og forstå hverandres utfordringer og muligheter er helt avgjørende. Gjennom Ofoten regionråd er det skapt en god arena som bør videreutvikles. Arenaen kan utvides og sikres en bredere forankring. Dette kan for eksempel skje gjennom felles møter i kommunestyrene. Erfaring fra andre regioner tilsier at hyppige møter med bred involvering hvor man hele veien synliggjør hva man får igjen for samarbeid er avgjørende for å lykkes.

For næringslivet er det gjennom Narviksregionen næringsforening skapt en arena som representerer hele regionene. Denne bør styrkes og næringslivet bør trekkes mer aktivt inn i beslutningsprosesser, også inn mot regionrådet.

Skal man overkomme utfordringene knyttet til kapasitet og kompetanse i kommunene, samt også skape en god arena for å se regionene på tvers, kan en felles næringsutviklingsaktør som tar hånd om etableringer i hele regionen være en mulig løsning. De små kommunene står nå, som nevnt, uten tilstrekkelig kompetanse og mulighet til å være på de rette arenaer.

5.1.2 OVERORDNEDE SAMARBEIDSPROSJEKTER

Innenfor aktuelle samarbeidsarenaer bør man også ha noen store felles prosjekter ut over den løpende kontakten. Nedenfor fremheves fire prosjekter svært mange av våre informanter selv har pekt på.

Utvikling av felles planer

Ofoten regionråd står i startgropen for å revidere en felles strategisk næringsplan. Planen som i dag eksisterer holder god kvalitet, men våre informanter har påpekt at den i liten grad oppleves som forpliktende for deltagerne. Ved revidering vil derfor forankring være et viktig poeng. Av andre planer og avklaring man vil være tjent med å enes om på regionalt nivå er særlig en felles havbruksplan blitt trukket frem. Boligstrategisk handlingsplan og felles areal og transportplan med tydelige prioriteringer er også nevnt.

Felles oversikt over areal og kunnskap

Mange har påpekt at det finnes lite kunnskap om hva man har av areal og kompetanse på tvers i regionen. Det kan derfor være behov for å skape en helhetlig oversikt over tilgjengelig næringsareal i regionen og kompetanse i de ulike kommunene for å kunne se muligheter i regionen under ett. Et videre samarbeid rundt næringsareal tvinger seg også delvis frem ved at det begynner å bli begrenset med areal på Narvikshalvøya. En felles oversikt handler også om å ha en oversikt og plan over hvilke muligheter Narviksregionen har for å vokse dersom man ser ut over eget næringsliv og egne grenser.

Framsnakkingsprosjekt

For å bedre klimaet for samarbeid og skape en positiv holdning i befolkningen til endringer i regionen peker svært mange på å opprette et felles fremsnakkingsprosjekt hvor det fokuserer på hva man kan få til sammen på alle nivåer i samfunnet. Her har det også blitt påpekt at det kan være nyttig å jobbe med den lokale presse for å sikre en felles positiv holdning.

«Det er avgjørende at man får til vilje og positivitet - politisk, blant innbyggere, bedrifter og media – man må være med på å dra hverandre opp!» - Informant fra Narvik

Felles prioriteringer

Gjennom styrket samarbeid og samordning legges også forholdene godt til rette for å legge en felles innsats inn mot prioriterte innsatsområder. Dette gjelder alle samfunnsområder, men kanskje særlig viktig vil det være å stå samlet for å få realisert viktige samferdselsprosjekter.

5.2 Tiltak og prioriterte innsatsområder i aktuelle prosjekter

I aktuelle planer, som en felles næringsplan, eller i andre prosjekter i en eventuell videreføring av byregionprogrammet er det viktig å enes om noen konkrete tiltak og konkrete innsatsområder. Nedenfor diskuterer vi nærmere hva vi mener bør være nyttig å prioriterer i Narviksregionen. Vi fokuserer først på utfordringen knyttet til boligstruktur før vi retter fokus mot tiltak som kan ha direkte effekt på arbeidsmarkedet..

Når man diskuterer tiltak er det viktig å ha med seg den store variasjonen kommunene i mellom. Ulike kjennetegn speiler mot ulike utfordringer og muligheter innenfor næringsutvikling, og derav også ulike strategiske grep.

5.2.1 FOKUS PÅ FLYTTING BOOMRÅDER OG BOKVALITET

Som vi har påpekt har samtlige kommuner, med unntak av Narvik, store utfordringer med å tilby et tilstrekkelig fleksibelt og funksjonelt boligmarked.

I sluttevalueringen av Husbankens program «*Boligetablering i distriktene*⁹», som var en treårig satsning på boligprosjekter i distriktkommuner, trekkes det frem at kommunene selv understreker at det er viktig å ha et fokus på dette arbeidet over tid, og at det tar tid å bygge opp og videreutvikle et tankesett om boligetablering som vei for lokal utvikling. Videre argumenterer kommunene med at det er viktig å fortsette å bygge boliger for dette kan være en nøkkel for å skape vekst. Kommunene som har deltatt i programmet ser en tydelig sammenheng mellom bolig og infrastruktur, et velfungerende arbeidsmarked, fritidstilbud og et godt offentlig tjenestetilbud. Prioriterte tiltak for å skape attraktivitet og muligheter for omlandskommunene bør derfor være rettet mot boligmarkedet. Skal man lykkes med å motvirke den negative demografiske utviklingen må flere ønske å flytte til regionen.

5.2.2 NÆRINGSRETTEDE TILTAK

Nedenfor skisserer vi noen konkrete tiltak som adresserer utfordringer for næringslivet i regionen.

Effektiv tilrettelegging strategisk arbeid

Flere har pekt på gode muligheter for vekst gjennom både mer og mer effektiv tilrettelegging for næringsaktivitet. Man vil da få mulighet til å følge opp en mer konkret portefølje av bedrifter, og mer aktivt legge til rette for klyngeutvikling og å støtte opp om eksisterende næringsliv. Å styrke arbeidet mot å sikre statlige arbeidsplasser i regionen har blitt fremhevet som et svært nyttig tiltak. Som vi har påvist tidligere har kommunen dels manglende oversikt, og ikke minst manglende kapasitet til å jobbe effektiv med dette. Dette kan være et kostbart tiltak, men en mulig løsning her kan være å opprette en felles næringsaktør for alle kommunene, som vi også diskuterer i kapittel 5.1.1. Det har som tidligere påpekt også vært noe uenighet rundt hvorvidt administrasjonen i Narvik kommunen er tilstrekkelig effektiv i prosessen rundt å klargjøre for næringsareal.

Utnyttelse og samspill med høgskolen

En enda større utnyttelse av samspillet med Høgskolen i Narvik (HiN) er et potensialet flere har påpekt. HiN er en svært viktig institusjon og mange av våre informanter fremhever at flere bedrifter er lokalisert i regionene i dag fordi det gir god tilgang til ingeniører. Høgskolen sørger også for tilflytting både nasjonalt og internasjonalt. Fra alle kommunene i regionene er høgskolen viktig som en samarbeidsarena for å sikre utvikling. Norges brannskole i Tjeldsund har blant annet fått utarbeidet et bachelorprogram på sikkerhet, og fra store næringsaktører i Tysfjord påpekes det at de har utviklingsprogrammer i samarbeid med høgskolen. På papiret og i diskusjon med næringslivsaktører fremstår det som at høgskolen er aktiv part i samarbeid med næringslivet, men enkelte av informantene – spesielt fra omlandskommunen – har påpekt et stort forbedringspotensial her.

Et av de viktigste virkemidlene for å stimulerer til samspill mellom høgskole og næringsliv i Norge er VRI (Virkemiddel for Regional FoU og Innovasjon) og Arena. Høgskolen og enkelte bedrifter i regionen er delaktige

⁹ *Boligetablering i distriktene. Sluttrapport.* Rambøll Management Consulting. 2014

i Arenaprojektene «mineralklynge nord» og «arktisk maritim klynge», men flere informanter har pekt på at det i svært liten grad er et aktivt samspill. De fleste av våre informanter har blitt spurt om deltagelse og kjennskap til regionale utviklingsprogrammer, ingen har vist til VRI Nordland. Dette kan være tilfeldig, men kan også henge sammen med at VRI Nordland har et tydelig tyngdepunkt mot Helgelandsregionen.

Av andre konkrete tiltak har det blitt fremhevet at høgskolen kunne samarbeidet mye tettere med bedrifter i omlandskommunene for å tilrettelegge for studentoppgaver i bedriftene. Andre har også påpekt at høgskolene mer aktivt kunne ha vist til bo- og pendlemulighetene utenfor Narvik sentrum.

Det siste poenget som knyttet til høgskolen som har blitt fremhevet er at dersom de hadde jobbet mer bevisst mot å bli del av Universitetet i Nordland ville dette kunne styrket forankringen mot landsdelens næringsliv. Mer en 67 % av eksporten fra landsdelen skjer fra Nordland og de mest teknologitunge bedriftene er å finne i Nordland. En sterkere integrasjon vill gi muligheter til å oppgradere den faglige kvaliteten og utløse midler til sterk vekst i forskningsaktiviteten i Narvik som følge av at Nordland Fylkeskommune ønsker å stille 50 millioner til disposisjon ved en lik satsning.

Videregående skole

Et videre satsningsområde for utvikling i regionen er også videregående skole. For Narvik som har den eneste videregående skolen i regionen har det blitt fremhevet at man gjerne skulle sett et mer differensiert tilbud, og for kommunene rundt er det en reel utfordring for å få folk til å bosette seg at man ikke har tilbud om videregående opplæring i nærområde. Det er blitt påpekt at regionen vil være tjent med større yrkesrettet fagutdanning.

Utnytte naturgitte fordeler

Regionen kunne i større grad jobbet bevisst med å legge til rette for å utnytte naturgitte fordeler. Dette handler både om reiseliv og naturressurser, men det de aller fleste fremhever er mulighetene innen marine næringer. En mer omfattende marin næring i regionen kan skape store ringvirkninger med at dette må på land og foredles, med også i forhold til å styrke logistikkarbeidet i og rundt Ofoten. Havbruksnæringen har over flere år vært Nordlands mest lønnsomme næring målt i resultat av driften. I 2013 nådde næringen hele 21,3 % driftsmargin, mens marginene innenfor varehandel og reiseliv til sammenligning var 3,7 %. I 2014 venter bedriftene 17 % driftsmargin og 15 % i 2015. Havbruksnæringen i Ofoten er del av svært veldrevne systemer, og Ballangen Sjøfarm har aldri hatt rømminger av oppdrettsfisk. De biologiske forholdene er gode og nærhet til god logistikk er et fortrinn som kan utnyttes i større grad.

Tidligfasekapital

Som påpekt er det en utfordring at næringslivet i regionen fremstår som lite differensiert og lite nyskapende. Regionen har tradisjonelt vært nært avhengig av noen store private eller statlige bedrifter som i begrenset grad har skapt grunderkultur. For å støtte opp om og stimulere til mer aktivt grundervirksomhet er et viktig virkemiddel tilgang til investeringskapital. Futurum har med støtte fra Narvik kommune og Nordland fylkeskommunen gjennom «utviklingsprogram Narvik» skapt en mulighet for nettopp dette, og kan vise til positive resultater. En videre satsning på tiltak som har vist effekt er viktig, og skal man skape en kultur for nyskaping må det være en stabil tilgang på tidligfasekapital og støtteordninger for bedrifter i etableringsfasen.

Samarbeid ut over regionsgrensen

Samarbeid mot Nord- Sverige og på tvers av fylkes- og regionsgrenser vil være et viktig tiltak for regionen som helhet. Mot Nord-Sverige er det særlig innenfor reiseliv og effektiv logistikk-løsninger det har blitt påpekt at er viktig å samarbeide. På regional nivå kan fylkesgrensen være med på å skape utfordringer som må jobbes med, særlig med tanke på kollektivtrafikk og videregående opplæring. Ofotenregionen er på noen områder nært integrert både med Salten og Harstadregionen. Det er fra flere hold blitt påpekt at Harstad og Narviksregionene

har komplementære nærings- og kompetansebasert hvor også de to regionenes høyskoler utfyller hverandre på en god måte, og har lite å konkurrere om. For Tjeldsund kommune ligger det et særlig potensial i økt samarbeid mot Harstad med spesielt mål om å øke intensiteten i den felles bo- og arbeidsmarkedsregionen. Det er også et poeng at Harstad er en oljeby i nord som næringslivet i Narvik kan komplimentere. Her kjenner vi blant annet til at Statoil har besluttet å legge administrasjonen for et nytt driftsområde til Harstad.

Det er imidlertid et poeng at det har kommet svært lite faktisk effekt ut av samarbeid med Harstad. De senere årene har vi sett lite konkret effekt av petroleumssatsningen i Ofotenregionen. Unntaket er et mindre antall bedrifter som har etablert seg i attraktive nisjer. Hurtigruten har flyttet til Tromsø og sykehuset i Narvik er redusert mens aktiviteten er økt i Harstad og Tromsø. Det er lite konkret integrasjon mot Harstad og omlandet i mellom, og en kan ikke sies å ha fått så mye ut av det. Integrasjonen og varestrømmene er derimot sterkere mot regionen sør for Narvik.

5.3 Oppsummert – prioritert innsats i fase to av byregionprogrammet

Det finnes ingen enkle løsninger når man jobber for å styrke en regions vekstkraft. Det krever i sin natur langsiktig arbeid, samtidig er det viktig å prioritere tiltak som kan gi resultater på kort sikt.

I dag fremstår regionen som lite samlet og med lite kapasitet til å jobbe helhetlig med samfunnsutvikling. En samlet region med vilje til endring og tydelige prioriteringer har langt større forutsetninger for å lykkes. Vi tror derfor at det første og viktigste tiltaket man bør prioritere i et eventuelt videre arbeid med byregionprogrammet er rettet mot styrking av samarbeidet. I det videre arbeidet er det også viktig å anerkjenne at nesten all utviklingskraft i regionen kommer gjennom å styrke utviklingen i Narvik, men at prioriterte innsatser bør ha en opplevd nytteverdi for alle parter. Narvik må ta en tydelig styring og lederansvar i det videre arbeidet og alle enheter i kommunen jobber samlet for vekst.

Av samarbeidsprosjekter som kan gi samhold og skape enighet relativt raskt mener vi en revidering av strategisk næringsplan kan være svært nyttig. Vi har, som tidligere nevnt, sett at kommunene i regionen har svært lite eierskap til den nåværende strategiske næringsplanen. Ved en revidering må det derfor for det første være en bred og inkluderende prosess. Videre mener vi at en prosess rundt strategisk næringsplan bør favne om to delmål som ikke er del av den nåværende strategiske næringsplanen. For det første bør planen inkludere en samlet oversikt over tilgjengelig næringsareal i regionen hvor alle parter forplikter seg til å ha et likeverdig forhold til alle områder. Det innebærer at dersom noen henvender seg til Evenes kommune skal de lett kunne referere til areal i Tjeldsund eller Narvik.

For det andre bør en revidert strategisk næringsplan inkludere en samlet regional vurdering og avklaring i forhold til marine næringer. Som vi har påpekt er vekstpotensialet i disse næringene stor, og for effektiv tilrettelegging for en videre satsning bør regionene ta stilling til hva de ønsker med denne næringen- og utarbeide en kystsoneplan som setter tydelige rammebetingelser for næringen. En kystsoneplan er også viktig for å sikre den fremtidige sjøtransporten. Dette vil skape store politiske debatter med stort engasjement, og forhåpentlig vil det kunne bidra til å lande bredt forankrede prioriteringer.

«Jeg tror ikke det er så mye som skal til for at man lykkes. Her har man alt fra fjord til fjell både sommer og vinter. Vi har areal og variert næringsliv, høyskoleinstitusjon, flyplass og infrastruktur – det er nok til alle!» - Informant fra Evenes

**UTARBEIDET FOR OFOTEN REGIONRÅD, NARVIK
KOMMUNE OG FUTURUM
FEBRUAR 2015**